

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
**PRIMERJALNA ANALIZA KONKURENČNOSTI
SLOVENIJE IN IRSKE**

Ljubljana, september 2009

JASNA ŽIVIČ

IZJAVA

Študentka Jasna Živič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Jelene Zorić, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 17. 8. 2009

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 KONKURENČNOST	2
1.1 Definicije konkurenčnosti.....	2
1.2 Opredelitev konkurenčnosti po Porterju	3
1.3 Merjenje konkurenčnosti	4
1.3.1 Metodologija WEF	5
1.3.2 Metodologija IMD.....	7
1.3.3 Primerjava obeh metodologij	7
2 ZGODOVINSKI PREGLED GOSPODARSKEGA RAZVOJA PROUČEVANIH DRŽAV	8
2.1 Zgodovinski pregled gospodarskega razvoja Slovenije	8
2.2 Zgodovinski pregled gospodarskega razvoja Irske.....	9
2.3 Vpliv svetovne krize na proučevani državi	10
3 PRIMERJALNA ANALIZA KONKURENČNOSTI SLOVENIJE IN IRSKE.....	11
3.1 Primerjalna analiza med Slovenijo in Irsko po metodologiji WEF	11
3.2 Primerjalna analiza med Slovenijo in Irsko po metodologiji IMD.....	16
4 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE KONKURENČNOSTI PROUČEVANIH DRŽAV	20
4.1 Lizbonska strategija	20
4.2 Ukrepi Slovenije za izboljšanje konkurenčnosti.....	21
4.3 Ukrepi Irske za izboljšanje konkurenčnosti.....	23
SKLEP	24
LITERATURA IN VIRI	26

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Osnovni pogoji konkurenčnosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	12
<i>Slika 2: Pospeševalci učinkovitosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	13
<i>Slika 3: Dejavniki inoviranja in izdelanosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	15
<i>Slika 4: Primerjava razvoja infrastrukture v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	17
<i>Slika 5: Primerjava ekonomske uspešnosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	18
<i>Slika 6: Primerjava učinkovitosti vlade v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	19
<i>Slika 7: Primerjava poslovne učinkovitosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008</i>	20

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Stopnje razvoja gospodarstev v modelu IGC 2008–2009 in pripisane uteži glede na razvojno stopnjo gospodarstva</i>	6
<i>Tabela 2: Uvrstitev Slovenije in Irske po IGC od leta 2004 do leta 2008</i>	11
<i>Tabela 3: Uvrstitev Slovenije in Irske po WCI od leta 2004 do leta 2008</i>	16

UVOD

Namen diplomskega dela je na osnovi primerjave konkurenčnosti Slovenije in Irske ugotoviti glavne konkurenčne prednosti in slabosti proučevanih držav ter predlagati ukrepe za izboljšanje njunega konkurenčnega položaja. Slovenija in Irska imata poleg tega, da sta obe majhni državi, še kar nekaj skupnih lastnosti. Za obe velja, da sta šele v dvajsetem stoletju postali svobodni in samostojni, pred tem pa sta bili stoletja pod tujo vladavino. Obe državi imata majhno in odprto gospodarstvo, tako da gre za primerljivo makroekonomsko okolje in obe se soočata z velikimi problemi, ki jih je prinesla svetovna gospodarska kriza. Cilj diplomskega dela je predstaviti, kako bi se lahko državi s konkretnimi prilagoditvami v čim večji meri izognili neugodnim posledicam gospodarske krize in ugotoviti, katera se bolje sooča s to krizo.

V prvem delu diplomskega dela bom opredelila pojem konkurenčnosti in metodologiji merjenja le-te. Najprej bom opredelila nekaj definicij konkurenčnosti različnih avtorjev, nato pa bom natančneje opisala Porterjev diamant. Nacionalno konkurenčnost spremljajo različne mednarodne institucije, kot so Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad ter Evropska komisija EU. V diplomskem delu bom opisala pristopa merjenja konkurenčnosti dveh institucij, ki igrata pomembno vlogo v razpravah o produktivnosti in konkurenčnosti držav, in sicer sta to Poročilo o globalni konkurenčnosti, ki ga izdaja WEF, ter Letopis svetovne konkurenčnosti, ki ga izdaja IMD.

V drugem delu diplomskega dela bom na kratko prikazala gospodarski razvoj obeh proučevanih držav. Konec 80. let je bila Irska podpovprečno razvita država, le desetletje kasneje pa je bila že druga najbogatejša država v Evropski uniji, takoj za Luksemburgom. Njena gospodarska rast je bila posledica inovativne vladne politike, neposrednih tujih investicij ter dojemljivosti za mednarodno trgovino. V letu 2008 pa je prvič po letu 1983 gospodarsko nazadovala. Brezposelnost se je povečala in inflacija je začela naraščati. Sedaj spada med države, ki jih je svetovna kriza najbolj prizadela. V letu 2009 naj bi se njeno gospodarstvo po podatkih irske centralne banke skrčilo za okoli sedem odstotkov. Slovenija je bila v okviru Jugoslavije najbolj razvita republika, po osamosvojitvi pa ji je uspelo ohraniti velik del gospodarstva in z izjemo prvih nekaj let zabeležiti majhne, a stabilne stopnje rasti. Izkazala se je v procesih tranzicije in pri vzpostavitvi tržnega gospodarstva, prav tako pa je bila uspešna na poti k članstvu v EU. Od vstopa v EU je beležila visoko gospodarsko rast, ki je predvsem posledica visoke izvozne in investicijske aktivnosti. V času svetovne gospodarske krize pa se bo Slovenija prvič po osamosvojitvi soočila z zmanjšanjem gospodarskih aktivnosti na letni ravni. V letu 2009 se pričakuje po napovedih UMAR-ja štiriodstotna negativna gospodarska rast.

V tretjem delu bom na podlagi metodologije WEF in IMD izvedla primerjalno analizo konkurenčnosti Slovenije in Irske. Pri analizi po metodologiji WEF si bom za obe državi pomagala s podatki Poročila o globalni konkurenčnosti, ki ga izdaja WEF, za Slovenijo dodatno s podatki Poročila o razvoju, ki ga vsako leto izda UMAR, in za Irsko s podatki Letnega poročila konkurenčnosti Irske, ki ga vsako leto izda Nacionalni svet za konkurenčnost. Pri analizi po metodologiji IMD pa se bom oprla predvsem na podatke Letopisa svetovne konkurenčnosti, ki ga izdaja IMD.

V zadnjem delu bom za obe analizirani državi predstavila ukrepe, s katerimi bi lahko preprečili ali vsaj omilili posledice gospodarske krize, ter podala sklepne misli.

1 KONKURENČNOST

Zgodovinsko gledano se je relativni pomen dejavnikov konkurenčnosti spreminjal paralelno s spreminjanjem pomena ekonomskih sektorjev v gospodarstvu. V petdesetih letih tega stoletja, in seveda pred tem, so bile poglavitni dejavnik konkurenčnosti lokacijsko specifične prednosti, torej razpolaganje s primarnimi proizvodi, surovinami, energijo itd. V šestdesetih letih, ko se je začelo prvo preseljevanje delovno intenzivnih industrij, se je težišče preneslo bolj na stroške dela. Desetletje kasneje so za pokritje stroškov uvajanja vse kapitalno intenzivnejše tehnologije postale nujno potrebne ekonomije obsega. V osemdesetih letih je poglaviten dejavnik konkurenčnosti postala tehnologija, desetletje kasneje pa tehnologija ni bila več le opredmetena v strojih, pač pa je bil vse bolj pomemben način njene uporabe, torej znanje in informacije. Danes, ob poplavi informacij in poenostavljenem dostopu do njih, postaja velika prednost sposobnost hitre selekcije informacij ter s pomočjo mreženja vedenje kje in kdo razpolaga z njimi ter sposobnost njihovega hitrega pretvarjanja v uporabo (Svetličič, 2006, str. 3).

1.1 Definicije konkurenčnosti

Področje konkurenčnosti, konkurenčnih prednosti in virov konkurenčnosti držav je eno najbolj obravnavanih v sodobni ekonomski znanosti, vendar pa kljub temu v ekonomski literaturi še ne najdemo enotne definicije teh pojmov, niti načina njihovega merjenja (Makovec Brenčič, 2000, str. 1).

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, v nadaljevanju OECD) definira konkurenčnost kot sposobnost države, da pod pogoji svobodne konkurence proizvaja dobrine in storitve, ki ustrezajo potrebam mednarodnega trga, in hkrati dolgoročno ohranja oziroma povečuje realni dohodek prebivalcev države (IMD, 2008, str. 492).

Krugman (1994) definira konkurenčnost kot povečanje realnega dohodka in življenjskega standarda regij ali držav s prostimi delovnimi mesti za tiste, ki se želijo zaposliti. Krugman poudarja, da so domači dejavniki odločilni pokazatelji konkurenčnosti (Jaklič & Zagoršek, 2002, str. 5).

Stephane Garelli definira konkurenčnost kot sposobnost države ali podjetja, da z uporabo vseh svojih zmožnosti doseže blaginjo oz. profit (IMD, 2008, str. 480).

Evropska komisija v Evropskem poročilu konkurenčnosti (European Competitiveness Report) definira konkurenčnost kot trajno rast življenjskega standarda naroda s čim nižjo ravnjo neprostovoljne brezposelnosti (Office for Official Publications of the European Communities, 2009, str. 15).

Svetovni ekonomski forum (The World Economic Forum, v nadaljevanju WEF) v Poročilu o globalni konkurenčnosti (Global Competitiveness Report, v nadaljevanju GCR) definira

konkurenčnost kot skupek dejavnikov, politik in institucij, ki določajo raven produktivnosti nekega gospodarstva, to pa vpliva na stopnjo gospodarskega razvoja, ki ga lahko doseže gospodarstvo (WEF, 2008, str 3).

Inštitut za razvoj menedžmenta (Institute for Management Development, v nadaljevanju IMD) v Letopisu svetovne konkurenčnosti (The World Competitiveness Yearbook, v nadaljevanju WCY) nacionalno konkurenčnost definira kot področje ekonomske teorije, ki analizira dejstva in politike, ki oblikujejo sposobnost naroda, da ustvari in vzdržuje okolje, ki omogoča podjetjem ustvariti višjo dodano vrednost in zagotavlja večjo blaginjo za njene državljane (IMD, 2008, str. 481).

Če povzamemo rdečo nit vseh definicij, lahko ugotovimo, da je definicijam skupno predvsem to, da konkurenčnost opredeljujejo kot sposobnost države ohranjati oz. povečevati realni dohodek in blaginjo prebivalcev, za kar je ključno doseganje oz. ohranjanje dolgoročne vzdržne gospodarske rasti.

1.2 Opredelitev konkurenčnosti po Porterju

Porter (1990) meni, da je edini smiselni koncept konkurenčnosti na ravni države produktivnost, ki jo merimo kot dodano vrednost proizvodov in storitev proizvedenih na enoto kapitalskih in človeških virov. Po njegovem mnenju je glavna naloga države zagotavljanje visokega in rastočega življenjskega standarda prebivalcev, ki je na dolgi rok odvisen od sposobnosti podjetij, da nenehno zvišujejo produktivnost z dvigom kakovosti izdelkov, tehnološkimi izboljšavami in z dvigom učinkovitosti proizvodnega in prodajnega procesa. Za zagotavljanje in ohranjanje konkurenčnosti so ključne inovacije (Jaklič & Zagoršek, 2002, str. 4).

V povezavi s štirimi širokimi značilnostmi gospodarstva, ki oblikujejo okolje za delovanje podjetij, je mogoče priti do odgovora, zakaj se posamezna podjetja iz določenih nacionalnih gospodarstev dokopljejo do konkurenčnih prednosti ter so jih sposobna tudi zadržati. Glede na celoten splet le-teh lahko neko gospodarstvo pospešuje, ovira ali pa celo onemogoča razvoj konkurenčnih podjetij v svojem okolju (Jaklič, 2005, str. 38). Te štiri determinante konkurenčnih prednosti so (Porter, 1990, str. 71–130):

- **Stanje na strani proizvodnih faktorjev**

Pomembno je, s kakšnimi proizvodnimi faktorji razpolaga neko gospodarstvo. Porter jih deli na naravne vire in ustvarjene faktorje. Pomembni so predvsem ustvarjeni faktorji, saj za uspešnost podjetij niso pomembni le razpoložljivi viri, temveč je bistvena učinkovitost njihove uporabe, prav tako pa jih je tudi težje posnemati. Gre za moderno komunikacijsko infrastrukturo in visoko izobraženo delovno silo, kot so znanstveniki in inženirji. Konkurenčne prednosti, ki jih imajo podjetja v gospodarstvu, se morajo iz primerjalnih prednosti na podlagi poceni delovne sile in surovin spremeniti v konkurenčne prednosti, ki izhajajo iz naprednih in visoko specializiranih proizvodnih faktorjev.

- **Stanje na strani domačega povpraševanja**

Bistvena sta obseg in kakovost domačega povpraševanja, saj so zaradi bolj zahtevnih domačih kupcev podjetja prisiljena v stalne izboljšave in inovacije. Na domačem trgu, kjer so impulzi neposredni, je lažje in ceneje zaznati potrebe kupcev kot pa na tujih trgih. Konkurenčne prednosti države tako dobijo v tistih panogah, kjer domače povpraševanje že vnaprej odraža tudi potrebe tujih kupcev in sili podjetja, da hitreje razvijajo bolj prefinjene konkurenčne prednosti kot tuji konkurenti.

- **Sorodne in podporne panoge**

Prisotnost konkurenčnih sorodnih podjetij, med katerimi obstajajo sinergije, ter konkurenčnih dobaviteljskih podjetij je zelo pomembna, saj njihova prisotnost pripomore k ustvarjanju in vzdrževanju prednosti, ker omogoča hiter dostop do učinkovitih in cenovno ustreznih produkcijskih faktorjev. Predvsem pa je pomembna njihova vloga pri inovacijah in nadgradnji proizvodov, saj je tako omogočen skupen razvoj in uporaba tehnologije ter prenos znanja in informacij. Podjetja so povezana v podjetniške grozde in sicer vertikalno (kupci/dobavitelji), horizontalno (skupni kupci, tehnologija, distribucijske poti) ter diagonalno (storitve).

- **Strategije podjetij, struktura in tržna konkurenca na domačem trgu**

Za ustanovitev in rast podjetij v nekem gospodarstvu igra veliko vlogo domača konkurenca. Konkurenčnost posamezne panoge je zlasti posledica ujemanja strategij podjetij z načini vodenja in organizacije, ki so v določeni državi zaželeni, ter virov konkurenčnih prednosti v tej panogi. Prav tako je zelo pomemben tudi vrednostni sistem prebivalcev, saj izobraževanje in motivacija za delo močno pripomoreta k razvoju gospodarstva. Razvita in intenzivna domača konkurenca dviguje produktivnost gospodarstva z nenehnim pritiskom na podjetja, da izboljšujejo kakovost svojih proizvodov in storitev, nižajo stroške ter inovirajo, prav tako pa sili podjetja k povečanju izvoza.

Te štiri determinante tvorijo t.i. »Porterjev diamant«, ki je ključnega pomena za nastanek konkurenčnih prednosti nekega gospodarstva. Osnovnim determinantam Porter doda še dve spremenljivki, in sicer naključja in vlado. Pri naključjih gre za morebitne nepredvidljive in tvegane dogodke, ki so izven nadzora podjetij in tudi države (naravne nesreče, vojne, zunanjepolitični dogodki, večje spremembe na tujih trgih), posredno vlogo vlade pa Porter vidi predvsem v delovanju preko glavnih determinant diamanta. Investicijska in izobraževalna politika spreminjata pogoje na strani proizvodnih faktorjev, na stanje domačega povpraševanja vlada vpliva z zagotavljanjem regulatornih ukrepov, zakonov za zaščito potrošnikov ter možnostjo državnih nakupov, vladni izdatki lahko spodbujajo nastanek sorodnih in podpornih panog, protimonopolna politika pa vpliva na stanje domače konkurence. Bolj kot je gospodarstvo razvito, manjša naj bi bila vloga vlade (Jaklič, 2005, str. 39).

1.3 Merjenje konkurenčnosti

Nacionalno konkurenčnost spremljajo mednarodne institucije, kot so Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad (International Monetary Fund), OECD in druge, v nadaljevanju pa bosta predstavljeni dve ključni poročili, ki kontinuirano in sistematično proučujeta globalno

konkurenčnost posameznih držav z različnima metodologijama za ocenjevanje konkurenčnosti, in sicer poročili WEF in IMD.

1.3.1 Metodologija WEF

WEF od leta 1979 naprej vsako leto pripravi Poročilo globalne konkurenčnosti, ki je namenjeno predvsem načrtovalcem nacionalnih ekonomskih politik, saj je osnovni cilj poročila GCR podati celovito oceno ekonomskega uspeha države (Kovačič, Stanovnik & Drnovšek, 2009, str. 6).

V poročilu GCR 2008–2009 je bilo analiziranih 134 držav. WEF povzema dostopne uradne statistične podatke iz različnih nacionalnih in mednarodnih virov ter podatke iz ankete (Executive Opinion Survey), ki jo izvede po vseh državah v prvi polovici tekočega leta, kot merilo pa uporabi povprečje anketnih odgovorov menedžerjev.

S kombinacijo izbranih podatkov WEF vsako leto izračunava indekse globalne konkurenčnosti, na podlagi katerih nato razvršča države od najvišjega do najnižjega mesta:

- **Indeks konkurenčne rasti** (Growth Competitiveness Index, v nadaljevanju GCI)
Sachs in McArthur sta leta 2000 kot osnovno kategorijo opazovanja globalne konkurenčnosti predstavila GCI, ki so ga leta 2003 pri WEF nadgradili. Ta indeks se osredotoča na mere, povezane z globalno konkurenčnostjo, značilnosti institucionalne ureditve tržne strukture ter ekonomske politike, ki na srednji in dolgi rok spodbujajo in ohranjajo vzdržno gospodarsko rast ter podpirajo raven blaginje (Kovačič, Stanovnik & Drnovšek, 2009, str. 7; Chiaietta, 2007, str. 31). Ta indeks je sestavljen iz treh podindeksov, in sicer tehnološkega indeksa, indeksa javnih institucij ter indeksa makroekonomskega okolja.
- **Indeks poslovne učinkovitosti** (Business Competitiveness Index, v nadaljevanju BCI)
Zaradi makro in mikro zasnovanega koncepta globalne konkurenčnosti so pri WEF opredelili tudi komplementaren vidik konkurenčnosti rasti. Porter je oblikoval BCI, s katerim ocenjujejo mikroekonomske temelje konkurenčnosti rasti in sestavljajo vzročno sliko pogojev globalne konkurenčnosti države. Poslovna konkurenčnost poskuša opredeliti konkurenčnost rasti v odnosu do pogojev za nacionalni življenjski standard (Chiaietta, 2007, str. 36). Indeks je razdeljen na dva podindeksa, in sicer na podindeks izpopolnjenosti poslovnih strategij ter podindeks kakovosti poslovnega okolja.
- **Indeks globalne konkurenčnosti** (Index of Global Competitiveness, v nadaljevanju IGC)
Zaradi potrebe po enotnosti in preglednosti je WEF v poročilu 2004–2005 prvič predstavil tudi krovni agregatni indeks globalne konkurenčnosti, ki povzema skupaj oba prej omenjena indeksa. S tem indeksom WEF poskuša razviti celovito pojmovanje razvoja in razumevanje globalne konkurenčnosti. Avtorji so razvili dvanajst stebrov dejavnikov konkurenčnosti, IGC pa je izračunan na podlagi 110 kazalnikov (Chiaietta, 2007, str. 40).

Tabela 1 predstavlja stopnje razvoja gospodarstev, ki sta jih Sala-I-Martin in Artadi v model IGC implementirala s tremi skupinami dejavnikov, ki predstavljajo tri podindekse, in sicer osnovne

zahteve, pospeševalce učinkovitosti ter dejavnike inoviranja in izdelanosti, ti trije pa skupaj sestavljajo IGC. Posameznim skupinam dejavnikov IGC so glede na različno razvojno stopnjo držav pripisali različno težo (Chiaiutta, 2007, str. 41).

Tabela 1: Stopnje razvoja gospodarstev v modelu IGC 2008–2009 in pripisane uteži glede na razvojno stopnjo gospodarstva

RAZVOJNA STOPNJA	KLJUČNI DEJAVNIKI ZA RAZVOJNO STOPNJO - TRIJE PODINDEKSI	UTEŽI TREH INDEKSOV GLEDE NA STOPNJO RAZVOJA		
		O. Z.	P. U.	D. I. I.
1. Razvoj gospodarstva temelji na osnovnih proizvodnih dejavnikih (»factor-driven stage«)	I. Osnovne zahteve (O. Z.) 1. Institucije 2. Infrastruktura 3. Makroekonomija 4. Zdravje in osnovna izobrazba	60 %	35 %	5 %
2. Razvoj temelji na dejavnikih učinkovitosti (»efficiency-driven stage«)	II. Pospeševalci učinkovitosti (P. U.) 5. Višja izobrazba in usposabljanje 6. Učinkovitost trga dobrin 7. Učinkovitost trga dela 8. Učinkovitost finančnega trga 9. Tehnološka razvitost in opremljenost 10. Velikost trga	40 %	50 %	10 %
3. Razvoj gospodarstva temelji na inovativnosti (»innovation-driven stage«)	III. Dejavniki inoviranja in izdelanosti (D. I. I.) 11. Poslovna izdelanost 12. Inovacije	20 %	50 %	30 %

Vir: A. A. Chiaiutta, Paradigma konkurenčnosti držav in analiza Slovenije po sistemih in IMD za leto 2006, 2007, str. 42.

Pri prvi razvojni stopnji podjetja tekmujejo na podlagi cen, produktivnost in plače so nizke, sem pa se uvrščajo države v razvoju, katerih BDP na prebivalca znaša manj kot 2.000 USD ali delež izvoza primarnih dobrin v celotnem izvozu presega 70 %. Pri drugi razvojni stopnji učinkovitost proizvodnih načinov in procesov postaja ključni dejavnik konkurenčnosti. Povečana je kakovost proizvodov, plače v tej fazi so višje, sem pa spadajo države, katerih BDP na prebivalca je med 3.000 in 9.000 USD in njihov delež izvoza primarnih dobrin v celotnem izvozu ne presega 70 %. Pri tretji stopnji uspešna gospodarstva ne morejo več ohranjati konkurenčnih prednosti le na podlagi cen ali kakovosti istovrstnih proizvodov, zato morajo razvijati nove proizvode. Sem spadajo države z BDP višjim od 17.000 USD na prebivalca in deležem izvoza primarnih dobrin v celotnem izvozu, manjšim od 70 %. Poleg treh osnovnih stopenj sta še dve vmesni, tranzicijski fazi razvoja, med 1. in 2. fazo ter med 2. in 3. fazo (WEF, 2008, str. 8; Chiaiutta, 2007, str. 42). Obe proučevani državi, Slovenija in Irska, se nahajata na 3. stopnji razvoja.

1.3.2 Metodologija IMD

IMD od leta 1989 naprej vsako leto izda Svetovni letopis konkurenčnosti (WCY). Vsebinsko je letopis namenjen dvema ciljnim skupinama uporabnikov: investitorjem, da pridobijo ustrezne analitične informacije za nadaljnje investicijsko in poslovno odločanje, in pa vladi, da lahko preverja uspešnost regulativnih in podpornih politik in jih primerja z drugimi ter se zgleduje po državah, ki so uspešno izboljšale svojo konkurenčnost (IMD, 2008, str. 472).

WCY analizira in razvršča sposobnost držav, da ustvarijo in ohranijo okolje, ki povečuje konkurenčnost podjetij. Pri analizi konkurenčnosti nista pomembna le BDP in produktivnost, saj se podjetja pri svojem delovanju srečujejo tudi z drugimi komponentami, kot so politični, socialni in kulturni problemi oziroma izzivi. Pomembna je investicijska privlačnost države ter spremljanje kratkoročnih premikov konkurenčnosti (IMD, 2008, str. 472).

Agregatni indeks svetovne konkurenčnosti (World Competitiveness Index, v nadaljevanju WCI) je sestavljen iz naslednjih indeksov, sestavljenih iz več podindeksov (IMD, 2008, str. 472):

- indeksa uspešnosti gospodarstva (domače gospodarstvo, mednarodna menjava, mednarodne naložbe, zaposlenost, cene),
- indeksa učinkovitosti vlade (javne finance, fiskalna politika, institucionalni okvir, poslovna zakonodaja, socialni model),
- indeksa učinkovitosti podjetij (produktivnost, trg dela, finance, poslovne prakse, vrednote) in
- indeksa infrastrukture (osnovna infrastruktura, tehnološka infrastruktura, znanstvena infrastruktura, zdravstvo in okolje, izobraževanje).

V analizo je bilo leta 2008 vključenih 55 držav. Pri merjenju konkurenčnosti držav je bilo uporabljenih 331 kazalcev, od katerih je 131 tistih, ki se črpajo iz uradnih statističnih podatkov, 77 pa jih služi le kot pomožne informacije tem 131 kriterijem, skupaj pa predstavljajo 2/3 teže v izračunu WCI. Preostalih 123 kriterijev predstavlja povprečje odgovorov menedžerjev na anketna vprašanja Executive Opinion Survey (IMD, 2008, str. 472–473).

1.3.3 Primerjava obeh metodologij

Metodologiji se razlikujeta po razmerju med mehкими (anketnimi) in trdimi (statističnimi) viri podatkov, vrsti statističnih podatkov in številu vključenih držav. WCI po metodologiji IMD je osredotočen predvsem na spremljanje kratkoročnih premikov konkurenčnosti in meri sposobnost nacionalnih ekonomij, da privabi nove in zadrži obstoječe vlagatelje z oblikovanjem konkurenčnega poslovnega okolja, IGC po metodologiji WEF pa je osredotočen na spremljanje nacionalnega potenciala za vzdržno ekonomsko rast in je dolgoročneje naravnano. Med pristopoma nastajajo razlike tudi v relativnem pomenu posameznega vira podatkov, in sicer se WEF v svojih izračunih osredotoča predvsem na vire iz anket (pomenijo 4/5 vseh virov), medtem ko delež anketnih virov po IMD znaša le eno tretjino (Kovačič, Stanovnik & Drnovšek, 2009, str. 11). Glede na različen poudarek obeh proučevanih metodologij tudi ni presenetljivo, da vodita do drugačnega rangiranja držav.

2 ZGODOVINSKI PREGLED GOSPODARSKEGA RAZVOJA PROUČEVANIH DRŽAV

2.1 Zgodovinski pregled gospodarskega razvoja Slovenije

Leta 1991 je bila Slovenija razglašena za samostojno državo. Parlament je sprejel kopico osamosvojitvenih ustavnih zakonov, ki so na ekonomskem področju pomenili postopnost. Šlo je za uvedbo samostojne centralne banke z domačo valuto, uvedbo trga faktorjev in liberalizacijo ekonomskih odnosov s tujino. Kljub izgubi jugoslovanskih trgov ob osamosvojitvi je Slovenija doživela najmanjši padec aktivnosti v primerjavi z ostalimi republikami bivše skupne države (Štiblar, 2008, str. 67).

Slovenija je izbrala prilagojeno pot tranzicije, ki se je podala njenim lastnim potrebam in stopnji relativne razvitosti, kar je Sloveniji omogočilo ohranitev vodilnega mesta v gospodarski razvitosti med tranzicijskimi državami in v veliki meri izogibanje krizam, ki so jih te države doživljale. Ker je Slovenija edina, ki je izbrala lastno pot saniranja bančnega in finančnega sektorja, ki je bila boljša, kot pa jo danes aplicirajo razvite države, v devetdesetih letih ni doživela bančne krize. Sloveniji ni bila potrebna šok terapija v tranziciji, temveč je zadostovala postopnost, da bi se iz socializma preusmerila v tržni kapitalizem in demokracijo brez možnosti vrnitve nazaj, saj je bila, za razliko od drugih tranzicijskih držav, na polovici poti že na začetku tranzicije. Gospodarstvo je bilo odprto za razvite tržne ekonomije, trg pa je v precejšni meri že deloval (Štiblar, 2008, str. 67).

Ekonomska politika je ves čas svoje samostojnosti uspela ohraniti vzdržljivost gospodarske rasti. Fiskalno skrbnost izraža skoraj izravnani proračun vsa leta samostojnosti z relativno majhnim javnim dolgom, monetarna politika pa je s pomočjo inovacij uspešno krmarila med restriktivnostjo in obrambo pred apreciacijo tolarja, tujih investicij pa je bilo dovolj. Slovenska gospodarska rast je bila nižja od drugih držav, a bolj stabilna in vzdržna. Šele v zadnjih nekaj letih se je Slovenija približala gospodarskemu razvoju drugih tranzicijskih držav, kar pomeni hitrejšo rast BDP, vendar podprto z rastočim zunanjim primanjkljajem, začetkom rasti inflacije in monetarno ekspanzijo, fiskalni primanjkljaj pa je bil prikrit tudi z nekaj računovodskimi manipulacijami (Štiblar, 2008, str. 71).

Slovensko gospodarstvo se je z vstopom v EU leta 2004 in v EMU leta 2007 dokončno odprlo mednarodni konkurenci. Ob vstopu v EU je prišlo do liberalizacije kapitalskega računa, kar je odprlo pot finančnim tokovom s tujino. Slovenci so se zadolževali v tujini in nalagali izposojena finančna sredstva v tuje vrednostne papirje. Ob vstopu v EMU pa smo kot domačo valuto sprejeli evro, kar je imelo v začetku tudi nekatere inflacijske učinke. Z vstopom v obe širši skupnosti je Slovenija izgubila del ekonomske in finančne suverenosti, vendar pa je pridobila širši trg in zaščito močnejše valute. V novih okvirih je tudi manj prostora za vodenje samostojne ekonomske in finančne politike, torej za uveljavitev lastne ekonomske doktrine, kar je Slovenija uspešno počela dobro desetletje samostojnosti (Štiblar, 2008, str. 72).

Dolgoročni izzivi Slovenije so po podatkih IMF izvedba pokojninske reforme in strukturnih reform fiskalne politike ter vzpostavitev pogojev za bolj fleksibilen trg dela. Po mnenju

Evropske komisije so ključni izzivi za Slovenijo v prihodnosti poleg izboljšanja dolgoročne vzdržnosti javnih financ zaradi pritiska staranja prebivalstva in razmer v javnih storitvah, povezanih s staranjem prebivalstva, tudi prenehanje fiskalnih spodbud in večja konkurenčnost. Eden ključnih izzivov Slovenije v času svetovne krize pa je po podatkih Ministrstva za finance zagotovitev sistema za učinkovitejše črpanje EU sredstev.

2.2 Zgodovinski pregled gospodarskega razvoja Irske

Celotna Irska je bila nekoč del Velike Britanije, leta 1922 pa je postala samostojna država, a je bila z gospodarskega vidika še vedno močno odvisna od Britanskega imperija. Irsko gospodarstvo je bilo do konca petdesetih let zelo zaprto in zaščiteno. Steber takratnega irskega gospodarstva je predstavljalo kmetijstvo, kjer je bilo največ zaposlenih, prav tako pa so kmetijski proizvodi predstavljali največji delež v irskem izvozu. Spremembe so se začele v šestdesetih letih, ko je Irska začela izvajati strategijo izvozno usmerjene industrializacije, ključna zanjo pa je bila vključitev v EU leta 1973 (Green is good, 1997, str. 21). Cilj Irske je bil doseči polno zaposlenost, znižati nenehno emigracijo prebivalcev in povečati življenjski standard ljudi, obenem pa zmanjšati politično in ekonomsko odvisnost od svoje sosede (Leunig, 1998, str. 121).

Kljub vsem pripravam je prosti trg za irsko gospodarstvo pomenil šok, zato prvih petnajst let članstva v EU za Irsko ni bilo prav uspešnih, saj je imela irska ekonomska politika težave s prilagajanjem novim evropskim standardom (Leunig, 1998, str. 121). Irska se je spopadala s slabo gospodarsko rastjo, recesijo, velikimi proračunskimi primanjkljaji, padanjem življenjskega standarda, povečanim številom brezposelnih in nadaljnjimi emigracijami.

Leto 1987 pa velja za začetek irskega preporoda, ko so gospodarstvo povsem odprli in začeli obsežno akcijo privabljanja tujih investicij. Vzpostavili so izjemno ugodne zakonske spodbude za tuje naložbe, znižali davke na dobiček na eno najnižjih stopenj na svetu, izboljšali sistem brezplačnega izobraževanja ter znižali stroške zaposlitve. Prednost Irske je bila predvsem njena lega, saj se je izkazalo, da je Irska dobra izhodiščna točka za ameriška podjetja, ki želijo vstopiti na evropski trg. Konec devetdesetih let prejšnjega stoletja je Irska že postala ena izmed držav v Evropi z najvišjo stopnjo rasti, stopnje inflacije so začele padati, znižala se je stopnja brezposelnosti, življenjski standard se je povišal, prav tako pa so začele naraščati tuje investicije (Leunig, 1998, str. 122).

Irska je znala izkoristiti svojo vključitev v EU, saj je povečan trg pomenil nove možnosti, prav tako pa je uspela pridobiti znatna sredstva za izgradnjo infrastrukture in prestrukturiranje gospodarstva (Jaklič & Zagoršek, 2002, str. 6). Morala je sicer uskladiti svoje ekonomske in politične cilje s tistimi v EU, a je s tem postala uspešna in spoštovana država, za razliko od tiste, ki je bila dolga leta odvisna od svoje sosede, Velike Britanije.

Glavni dolgoročni izzivi Irske so po podatkih OECD ohranjanje visoke stopnje rasti produktivnosti, zagotovitev ekonomske in socialne stabilnosti, ohranjanje mednarodne konkurenčnosti, povečevanje ponudbe dela (privabiti priseljence, zlasti visoko kvalificirane, in olajšati udeležbo ženskam ter starejšim delavcem), vzdrževanje učinkovitosti javne porabe ter izvedba pokojninske reforme.

2.3 Vpliv svetovne krize na proučevani državi

Čeprav so vzroki sedanje finančne krize in gospodarske recesije stari desetletja in izhajajo iz jedra danes v svetu prevladujoče liberalne oblike tržnega sistema, je bil povod za krizo padec cen nepremičnin v ZDA, ki je bil posledica ustvarjanja presežne ponudbe nepremičnin. Cene nepremičnin so strmo rasle zaradi enormnega povečanja povpraševanja po nepremičninah predvsem zaradi prelahkega odobravanja drugorazrednih hipotekarnih kreditov, to je kreditov tistim strankam, ki nimajo zadostne kreditne sposobnosti za nakup nepremičnine, po izjemno nizkih obrestnih merah. Zaradi visokih cen nepremičnin je bila dobičkonosnost stanovanjske gradnje visoka. Padec cen nepremičnin se je začel sredi leta 2006, prvi znaki z njim povzročene finančne krize pa so se pokazali spomladi 2007. Najprej so bili znaki postopni, z nekajmesečnimi presledki in občutkom, da se pojavljajo izolirano, torej le v nekaterih državah, npr. v ZDA in Veliki Britaniji. Kasneje so si znaki prihajajoče katastrofe sledili v vse manjših razmakih. Tako so poku nepremičninskega balona v nekajmesečnih razmakih sledili prvi stečaji velikih finančnih ustanov in poskus oživljanja gospodarstva v ZDA z davčno razbremenitvijo. Sredi poletja 2008 so dosegle vrh cene nafte (pri 147 dolarjih za sodček) in drugih surovin, predvsem kmetijskih in prehrabnih. Ameriški dolar je dosegel najnižjo raven 1,6 dolarja za 1 evro. Od začetka septembra 2008 pa so si vse bolj kritični dogodki na finančnem področju začeli slediti z vedno večjo naglico (Štiblar, 2008, str. 19). Po prelomnem propadu investicijske banke Lehman Brothers so v enem tednu s finančnega zemljevida izginila ali se preoblikovala tri velika imena investicijskega bančništva¹, na robu preživetja so se znašle številne banke, hranilnice in zavarovalnice, države in centralne banke po vsem svetu pa so sprejemale ukrepe za stabilizacijo finančnih trgov, kot so neomejeno zagotavljanje likvidnosti, možnost državnega odkupa slabih finančnih naložb, državne dokapitalizacije in prevzemi institucij, ki jim je grozil propad. Zaradi strahu pred zlomom globalnega finančnega sistema ter ekonomskimi in socialnimi posledicami, ki bi jih ta prinesel, so države angažirale javna sredstva in z njimi prevzemale tveganja, ki so se v minulih letih nakopičila v finančnih institucijah. To so počele v obsegu, ki mu po drugi svetovni vojni ni mogoče najti primerjave (Prašnikar, 2008, str. 55–56). Kriza na žalost ne ostaja omejena na finančni sektor, saj je negativne posledice mogoče čutiti tudi v realnem sektorju gospodarstva.

Svetovna finančna kriza je zelo negativno vplivala na irsko gospodarstvo, saj je »keltski tiger«, ki predstavlja verjetno najuspešnejše evropsko gospodarstvo zadnjih desetih let, prvič po letu 1983 gospodarsko nazadoval. Gospodarstvo Irske je uradno zašlo v recesijo, kar pomeni, da je bila rast bruto domačega proizvoda negativna dve četrtletji zapored. Po podatkih irskega nacionalnega zavoda za usposabljanje in zaposlovanje Foras Áiseanna Saothar se je Irski BDP v prvem četrtletju leta 2008 znižal za 0,3 %, v drugem četrtletju pa za 0,5 %. Euro se je v primerjavi z britanskim funtom okrepil, kar je škodilo izvoznemu in maloprodajnemu sektorju Irske, poleg tega pa je irska bančniška kriza zmanjšala denarni tok podjetjem. Omenjene neugodne trende je zaokrožil dramatičen upad davčnih prihodkov, ki sta ga povzročila nazadovanje v gradbeništvu in upad domačega povpraševanja. Leta 2007 je javnofinančni saldo zabeležil manjši presežek, leta 2008 pa primanjkljaj v višini 6,3 % BDP. To je vodilo k znatni reviziji načrtov, povezanih z odhodki za leto 2009, da bi se izognili prekomerni odvisnosti od

¹ Merryll Lynch, Goldman Sachs in Morgan Stanley.

posojil. Ob upoštevanju vseh omenjenih dejavnikov je jasno, da sta postala za makroekonomsko ozadje irskega trga delovne sile značilna krčenje in negotovost.

V Sloveniji je finančna kriza nastala predvsem zaradi zaostrenih pogojev pridobivanja posojil slovenskih bank na mednarodnem bančnem trgu, kar je v drugi fazi privedlo tudi do upočasnitve dinamike dajanja posojil realnemu sektorju v Sloveniji. Spremembe pogojev financiranja so vidne preko naraščanja obrestnih mer in skrajšanja ročnosti kreditov (Prašnikar, 2008, str. 89). V letu 2008 se je gospodarska rast močno upočasnila, pri čemer je bil eden izmed ključnih dejavnikov zmanjšanje izvoza kot posledica recesije na glavnih izvoznih trgih. V prvi polovici leta je bila ta upočasnitev zmerna, po občutnejšem umirjanju v tretjem četrletju pa je v zadnjem četrletju bruto domači proizvod upadel prvič po letu 1993, predvsem zaradi poglobljanja finančne krize in njenega vedno močnejšega prenosa v druge sektorje gospodarstva. Na inflacijo so ključno vplivali zunanji dejavniki, po pospešeni rasti v prvih sedmih mesecih leta 2008 pa se je do konca leta spustila proti 2 %. Javnofinančni presežek se je v letu 2008 prevesil v primanjkljaj, k čemur so prispevali ciklični in strukturni dejavniki. Kljub temu se je javni dolg v primerjavi z BDP, tudi zaradi aktivne politike upravljanja, še naprej zniževal. Nadaljevalo se je tudi poslabševanje zunanjega ravnovesja kot posledica postopne upočasnitve izvoza in visokih uvoznih cen (UMAR, 2009, str. 16).

3 PRIMERJALNA ANALIZA KONKURENČNOSTI SLOVENIJE IN IRSKE

V tem delu je prikazana analiza konkurenčnosti Slovenije in Irske po metodologiji WEF in IMD z namenom ugotoviti konkurenčni položaj ter glavne konkurenčne prednosti in slabosti obeh držav.

3.1 Primerjalna analiza med Slovenijo in Irsko po metodologiji WEF

V Tabeli 2 so prikazane uvrstitve Slovenije in Irske po globalnem indeksu metodologije WEF od leta 2004 do leta 2008. Ves čas je bila Irska uspešnejša od Slovenije, še najbolj izenačeni pa sta bili v letu 2004.

Tabela 2: Uvrstitev Slovenije in Irske po IGC od leta 2004 do leta 2008

Rang IGC	2004	2005	2006	2007	2008
Slovenija	33	32	33	39	42
Irska	30	26	21	22	22

Vir.: The Global Competitiveness Report, 2004–2008.

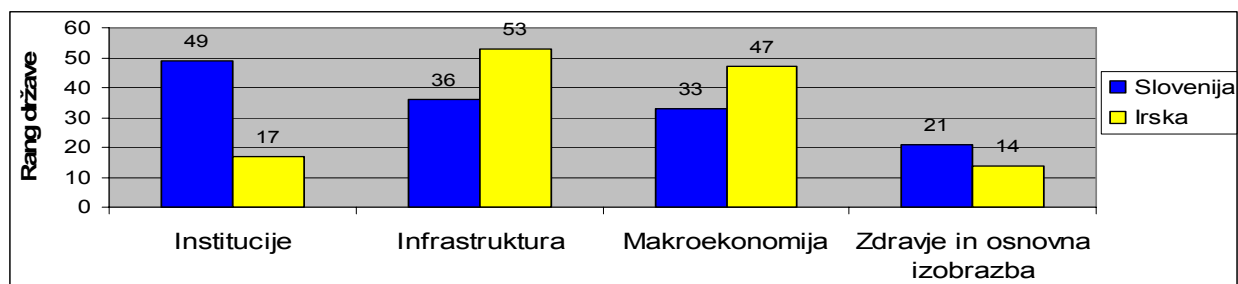
Medtem ko se je konkurenčni položaj Irske v proučevanem obdobju izboljševal, oz. se od leta 2006 ni bistveno spreminjal, je Slovenija po nekajletnem ohranjanju razmeroma dobre uvrstitve zabeležila poslabšanje svoje uvrstitve v letih 2007 in 2008. Razkorak med Irsko in Slovenijo se je iz treh mest v letu 2004 tako povečal na dvajset mest v letu 2008.

V nadaljevanju so prikazane tri slike (Slika 1–Slika 3), ki prikazujejo osnovne pogoje konkurenčnosti, pospeševalce učinkovitosti ter dejavnike inoviranja in poslovne izdelanosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008. Omenjena tri področja oz. podindeksi sestavljajo IGC.

Primerjalna analiza je izvedena pri vsakem izmed dejavnikov, in sicer glede na ključne kazalce, ki vplivajo na te dejavnike. Podatki so poleg poročila GCR vzeti predvsem iz Poročila o razvoju 2009 za Slovenijo in Poročila konkurenčnosti Irske 2008 za Irsko. Tiste dejavnike, ki so razvrščeni višje od globalnega indeksa, bomo šteli za konkurenčne prednosti države, nasprotno pa bomo vse dejavnike, ki so enaki ali manjši od globalnega indeksa, šteli za konkurenčne slabosti.

Na Sliki 1 so prikazani osnovni pogoji konkurenčnosti. Slovenija dosega boljšo uvrstitev na področjih makroekonomije in infrastrukture, Irska pa na področjih institucij ter zdravja in osnovne izobrazbe.

Slika 1: Osnovni pogoji konkurenčnosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

Vir: , The Global Competitiveness Report, 2008–2009, 2008, str. 193, 301.

Slovenija ima po podatkih poročila GCR v primerjavi z Irsko najmanj učinkovite javne institucije. Slovenija nima dobro urejenih lastninskih pravic, zaščita interesov manjšinskih delničarjev je slaba, podjetja se ne obnašajo etično, kot slabost pa se kaže tudi neučinkovitost uprav družb. Pri vseh teh pokazateljih ima Irska konkurenčne prednosti. Slabosti obeh držav se kažejo v nezaupanju državljanov v politike, vladi obeh držav trošita preveč, prav tako pa je učinkovitost zakonodaje slaba. Prednost obeh pa je zagotovljena močna zaščita intelektualne lastnine.

Na področju infrastrukture je Slovenija še kar konkurenčna. Kakovost cest in pristanišč ter oskrbe z električno energijo je dobra. Problem je viden pri slabih železniških progah in infrastrukturi zračnega prometa. Po podatkih Poročila o razvoju se je v letu 2007 in tudi v letu 2008 nadaljeval trend skromnega investiranja v železniško infrastrukturo in visoko investiranje v cestno infrastrukturo. Irska je glede infrastrukture povsem nekonkurenčna. Po podatkih Irskega poročila se je kakovost infrastrukture zračnega prometa izboljšala v zadnjih letih, medtem ko je infrastruktura vodnega prometa in učinkovitost oskrbe z električno energijo slaba. Irska je predvsem odvisna od uvožene energije.

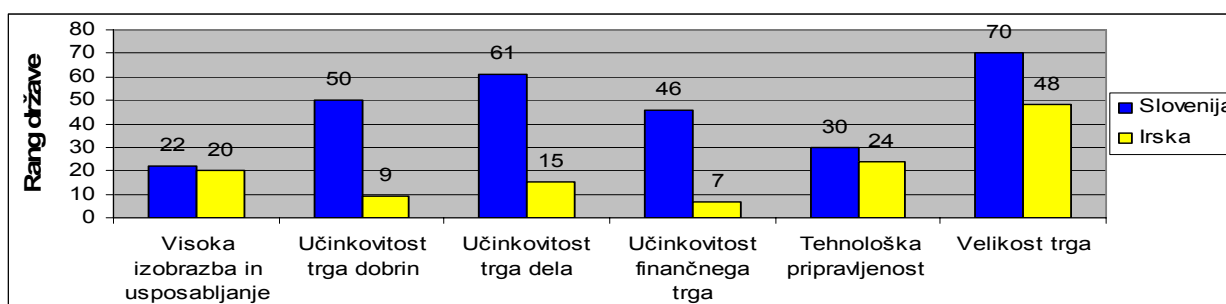
Slovenija je razmeroma makroekonomsko stabilna, medtem ko je Irska nekoliko bolj nestabilna. Inflacija, ki so jo v letu 2008 ključno zaznamovali zunanji dejavniki (gibanje cen nafte, hrane in ostalih surovin na svetovnih trgih), se je v Sloveniji z visokih ravni v prvih osmih mesecih leta 2008 do konca leta močno znižala. Enako velja tudi za Irsko, ki ima po podatkih statističnega urada Eurostat v letu 2009 najvišjo deflacijo med članicami EU. Javnofinančni položaj Slovenije se je v letu 2008 poslabšal, saj se je presežek prevesil v primanjkljaj, kar je bila posledica cikličnih in strukturnih dejavnikov, z uspešnim upravljanjem dolga države pa je njegov delež v

primerjavi z BDP še upadel. V letu 2009 Slovenija beleži javnofinančne težave. Po ocenah Evropske komisije naj bi se javnofinančni primanjkljaj v letu 2009 povečal na 5,1 odstotka BDP ter se nato postopoma zmanjšal, zlasti v letu 2010, vendar naj bi ostal nad 3-odstotno referenčno vrednostjo BDP, določeno v paktu za stabilnost in rast. Kot izhaja iz Programa stabilnosti Irske, ki je bil dopolnjen januarja 2009, je stopnja proračunskega primanjkljaja v letu 2008 dosegla 6,3 % BDP in tako močno preseгла referenčno stopnjo 3 %. Stopnja primanjkljaja naj bi se povečala na 11 % BDP v letu 2009 in na 13 % BDP v letu 2010, prav tako pa bi lahko v prihodnjem letu že preseгла 60 % BDP dolga, kar pomeni neizpolnjevanje javnofinančnih Maastrichtskih konvergenčnih kriterijev.

Kot lahko vidimo iz Slike 1, sta obe proučevani državi zelo konkurenčni na področjih zdravja in osnovne izobrazbe. Najbolj pogosto uporabljena kriterija za ugotavljanje uspešnosti delovanja zdravstvenega sistema sta življenjska doba in smrtnost dojenčkov. Obe državi se po teh dveh kriterijih uvrščata zelo visoko. V Sloveniji je po podatkih Statističnega letopisa Republike Slovenije 2008 v letu 2007 umrlo 55 dojenčkov, to je 2,8 umrlih dojenčkov na 1000 živorojenih. S tem koeficientom se Slovenijo uvršča med države z najnižjo smrtnostjo dojenčkov, kar pomeni, da je bolj konkurenčna v primerjavi z Irsko, le-ta pa ima višjo pričakovano življenjsko dobo od Slovenije. Leta 2008 je bila po podatkih World Factbooka pričakovana življenjska doba za Irsko 78,24 let, za Slovenijo pa 76,92 let. Obe državi imata kakovostno osnovno izobraževanje, vendar pa je delež irskih izdatkov za izobraževanje v BDP, tako po WEF kot po Poročilu konkurenčnosti Irske, nizek, in sicer pod povprečjem OECD, medtem ko pa se je v Sloveniji delež izdatkov za izobraževanje v BDP precej zmanjšal, a je vseeno višji od evropskega povprečja.

Na Sliki 2 so prikazani pospeševalci učinkovitosti. Irsko je na vseh področjih uspešnejša od Slovenije, razlike so očitne predvsem na področjih učinkovitosti trga dela, trga dobrin in finančnega trga, medtem ko na področjih visoke izobrazbe in usposabljanja, tehnološke pripravljenosti in velikosti trga ne prihaja do izrazitih odstopanj.

Slika 2: Pospeševalci učinkovitosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

Vir: , The Global Competitiveness Report, 2008–2009, 2008, str. 193, 301.

Glede na uvrstitev po različnih kazalcih ima Slovenija prednosti predvsem pri visoki izobrazbi in usposabljanju. Po podatkih WEF je izobraževalni sistem v obeh proučevanih državah dober, glede števila vpisanih v terciarno izobraževanje pa je Slovenija na samem vrhu lestvice, in sicer zaseda kar 5. mesto, medtem ko Irska zaseda šele 27. mesto in nima konkurenčnih prednosti. Po podatkih Poročila o razvoju je vključenost generacije v vpisni starosti v terciarno izobraževanje v

šolskem letu 2007/2008 s 54,8 % tako rekoč dosegla cilj SRS (55 %). Na Irskem je za razliko od Slovenije zelo veliko otrok z dokončano srednjo šolo, saj je po podatkih poročila konkurenčnosti Irske delež 20–24 letne populacije s srednješolsko izobrazbo nad povprečjem EU-15 in sedaj s 85 % deležem presega cilj Lizbonske strategije. Kakovost poslovnih šol in matematične ter znanstvene izobrazbe je dobra v obeh državah. Vključenost starejših v vseživljenjsko učenje, ki vpliva na posameznikovo fleksibilnost in povečuje možnosti za zaposlitev ter je pomembna z vidika gospodarskega razvoja, je v Sloveniji še kar visoka, vendar se že nekaj let zapored počasi znižuje, na Irskem pa je relativno nizka in je tako pod povprečjem EU, prav tako pa ne izpopolnjuje cilja Lizbonske strategije. Glede dostopnosti računalnikov in interneta v šolah ter na fakultetah ima Slovenija konkurenčne prednosti, Irska pa ima manj računalnikov na dijaka oz. študenta kot znaša povprečje EU-15.

Na področjih tehnološke pripravljenosti ima Slovenija konkurenčne prednosti, Irska pa ne. Slovenija ima enostaven dostop do interneta in veliko število uporabnikov le-tega (zasedamo 13. mesto). Po podatkih WEF je dobro razvrščena tudi glede števila uporabnikov mobilnih telefonov in računalnikov. Glede rabe interneta pa se v Poročilu o razvoju podatki malo razlikujejo, saj se je napredek v uporabi interneta v letih 2007 in 2008 upočasnil, tako da se je zaostanek za povprečjem EU po nekajletnem zniževanju znova povečal. Veliko Ircov ima mobilne telefone in osebne računalnike, vendar pa se kaže slaba dostopnost in posledično tudi slaba raba interneta, in sicer je po podatkih WEF Irska po številu uporabnikov interneta šele na 42. mestu. Kar se tiče razpoložljivosti najnovejše tehnologije, nimata konkurenčnih prednosti ne Irska in ne Slovenija.

Slovenija je na področjih učinkovitosti trgov izjemno nekonkurenčna, Irska pa ima konkurenčne prednosti na trgu dobrin, trgu dela in tudi finančnem trgu. Slovenija ima nasprotno od Irske neučinkovito protimonopolno politiko, za ustanovitev podjetja pa je potrebno skozi veliko število postopkov, zato je posledično čas ustanovitve daljši. Zelo je pomembna stopnja zahtevnosti kupcev, ker so s tem podjetja prisiljena v stalne izboljšave obstoječih in razvoj novih proizvodov. Po podatkih WEF ima Irska veliko bolj sofisticirane kupce kot Slovenija. Pomembna je tudi stopnja osredotočenja na kupce, kjer imata obe državi prednost. Slabost obeh proučevanih držav je premajhna intenzivnost domače konkurence, ki dviguje produktivnost gospodarstva s pritiskom na podjetja, da nižajo stroške in izboljšujejo kakovost svojih proizvodov in storitev. Vendar pa se je v Sloveniji glede na podatke Poročila o razvoju v večini večjih storitvenih panog, kjer so bili zaznani znaki pomanjkanja konkurence, tržna koncentracija v preteklih letih znižala, v letu 2007 pa je prišlo tudi do premika v trgovini na drobno.

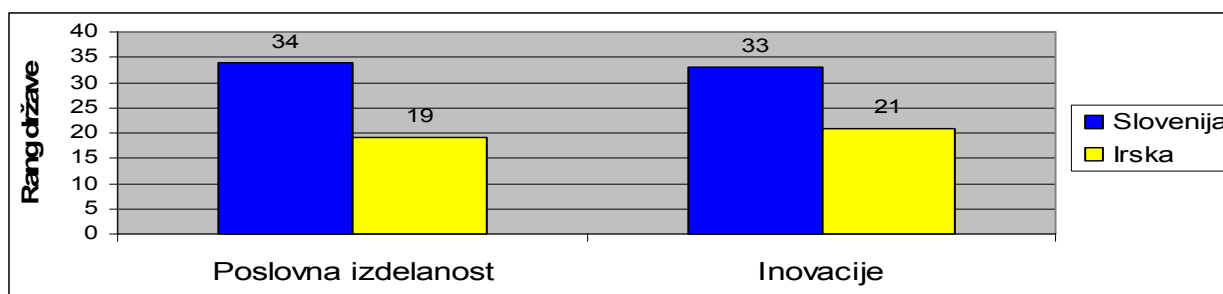
Trg dela je v Sloveniji zelo neučinkovit, pri Irski pa se prav tako pojavljajo nekatere slabosti. Indeks togosti zaposlovanja predstavlja povprečje treh indeksov, in sicer indeksa težavnosti zaposlovanja (meri prožnost pogodb in razmerja med minimalnimi plačami glede na dodano vrednost zaposlenega), indeksa togosti delovnega časa (pokriva omejitve glede dela med vikendi in nočno delo, zahteve, ki se nanašajo na delovni čas in delovne vikende ter dodeljene plačane dneve za letni dopust) in indeksa težavnosti odpuščanja (pokriva pravno zaščito delavca pri odpustitvi, vključno z razlogom za odpustitev ter individualne in kolektivne postopke odpustitve). Indeks togosti zaposlovanja se meri na lestvici od 0 do 100, kjer višja vrednost predstavlja višjo togost v zakonodaji zaposlovanja. (Doing Business 2009, str. 15). Raziskave

»Doing Business« so pokazale, da se je indeks togosti zaposlovanja v Sloveniji skozi leta povečeval, v letu 2009 pa je v primerjavi z letom 2008 ostal na isti ravni, in sicer dosega 59 točk, na Irskem pa je že nekaj let na isti ravni in znaša 17 točk. Iz tega lahko razberemo, da je v Sloveniji togost v zakonodaji zaposlovanja visoka, na Irskem pa ne in ima zato konkurenčno prednost, kar pa kažejo tudi podatki WEF. Odnosi med delavci in delodajalci niso dobri v nobeni izmed proučevanih držav, prav tako pa imata obe visoke stroške odpuščanja (Slovenija se je slabo uvrstila po podatkih WEF kljub leta 2007 z novelo Zakona o delovnih razmerjih nekoliko zmanjšanim stroškom odpuščanja s skrajšanjem odpovednih rokov in nespremenjeno višino odpravnin). Glede na podatke Poročila o razvoju so bila v letu 2008 gibanja brezposelnosti in zaposlenosti v povprečju leta še vedno ugodna, saj se je umirjanje gospodarske aktivnosti, povezane s poglobitvijo mednarodne finančne krize, na trgu dela začelo kazati šele v zadnjih mesecih leta. Stanje na trgu dela je bilo v letih 2007 in 2008 najugodnejše po letu 2000 in je bilo povezano z visoko gospodarsko rastjo zadnjih let. Stopnja delovne aktivnosti se je v letu 2008 povečala na 68,8 %. Glede na podatke Poročila konkurenčnosti Irske brezposelnost ostaja pod povprečjem OECD, v letu 2009 pa naj bi se brezposelnost po napovedih Inštituta za ekonomske in socialne raziskave (The Economic and Social Research Institute) povišala za 8 %. Na področju zaposlenosti ženske delovne sile ima Slovenija nasprotno od Irske konkurenčne prednosti, saj po podatkih WEF zaseda dobro 23. mesto, medtem ko je Irska šele na 58. mestu. Prav tako pa ima Slovenija nasprotno od Irske konkurenčne prednosti pri rasti plač in produktivnosti, vendar pa podatki Poročila o razvoju kažejo, da se je v letu 2008 razmerje med rastjo plač in rastjo produktivnosti ob pospešeni rasti plač in močno upočasnjeni rasti produktivnosti znatno poslabšalo.

Še največje razlike glede konkurenčnih prednosti Slovenije in Irske so v sklopu pospeševalcev konkurenčnosti vidne pri učinkovitosti finančnega trga. Prednosti obeh sta lažji dostop do posojil in visoka stopnja zaščite investitorjev, vendar pa je treba poudariti, da podatki še ne zajemajo mednarodnega »credit cruncha«, ki ima škodljive učinke na dostopnost in ceno kapitala za podjetja. Na področjih trdnosti bank, omejitev kapitalskih tokov in predpisov za varno trgovanje na borzi, ima Slovenija nasprotno od Irske konkurenčne slabosti, pri financiranju prek domačega trga pa imata obe proučevani državi slabosti (Slovenija je na 76. mestu, Irska pa na 51.).

Iz Slike 3, v kateri so prikazani dejavniki inoviranja in izdelanosti, je razvidno, da imata tako Slovenija kot Irska konkurenčne prednosti tako pri poslovni izdelanosti kot pri inovacijah, pri obeh pa je Irska uspešnejša od Slovenije.

Slika 3: Dejavniki inoviranja in izdelanosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

Vir: , The Global Competitiveness Report 2008–2009, 2009, str. 193, 301.

V Sloveniji je kakovost lokalnih dobaviteljev zelo dobra in tako glede na podatke WEF zaseda 31. mesto, problem pa je v pomanjkanju le-teh, saj je po številu lokalnih dobaviteljev glede na WEF uvrščena šele na 58. mesto. Enako velja za Irsko, ki glede na kakovost dobaviteljev zaseda 18. mesto, po številu le-teh pa je na 33. mestu. Obe imata sofisticiran proizvodni proces, slabost pa se kaže pri nerazvitosti povezovanja podjetij v grozde, ki izboljšujejo konkurenčne prednosti tako podjetjem kot določeni regiji.

Za obe državi velja, da je zaostrena konkurenca kot posledica liberalizacije mednarodne menjave prisilila podjetja v inoviranje in vpeljevanje novih tehnoloških in strukturnih sprememb ter s tem visoke investicije v raziskave in razvoj (R&R). Glede na vlaganja v R&R Slovenija po podatkih WEF zaseda 27., Irška pa 20. mesto, kar pomeni, da je to konkurenčna prednost obeh. V Sloveniji primanjkuje znanstvenikov in inženirjev, medtem ko jih je na Irskem zelo veliko. Pri obeh državah je sodelovanje univerz in industrije pri raziskavah dobro, prav tako pa imata obe zelo kakovostne znanstveno-raziskovalne institucije.

3.2 Primerjalna analiza med Slovenijo in Irsko po metodologiji IMD

V Tabeli 3 so prikazane uvrstitve Slovenije in Irske po svetovnem indeksu metodologije IMD od leta 2004 do leta 2008. Irška je bila vsa leta veliko bolj uspešna kot Slovenija. Uvrstitev Irske se je v proučevanem obdobju gibala med 10. in 14. mestom, medtem ko se je uvrstitev Slovenije gibala okoli 40. mesta z izjemo v letu 2008, ko je z 32. mestom opazno izboljšala svojo uvrstitev. Medtem ko je bila Irška v letu 2004 uvrščena za 28 mest bolje kot Slovenija, je razlika v uvrstitvi obeh držav v letu 2008 znašala le še 20 mest.

Tabela 3: Uvrstitev Slovenije in Irske po WCI od leta 2004 do leta 2008

Rang WCI	2004	2005	2006	2007	2008
Slovenija	38	43	39	40	32
Irška	10	12	11	14	12

Vir: IMD, *The World Competitiveness Yearbook, 2004–2008*.

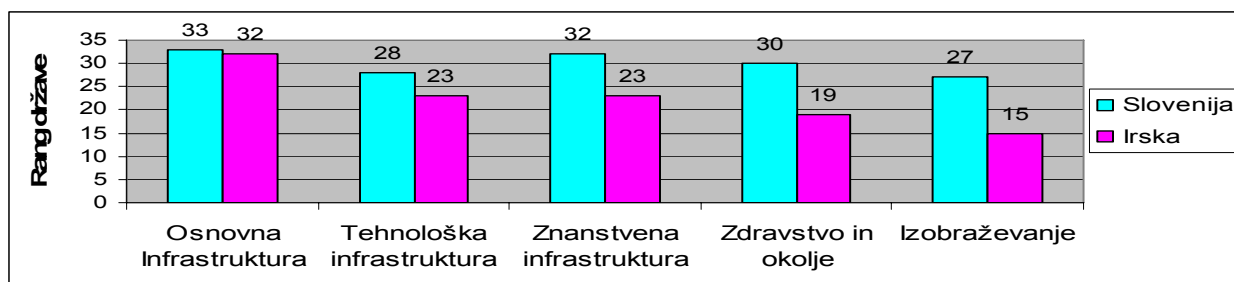
V nadaljevanju so za vsakega izmed štirih agregatnih indeksov, ki sestavljajo WCI, ločeno prikazane razvrstitve obeh obravnavanih držav glede na posamezne pokazatelje konkurenčnosti v letu 2008 (Slika 4–Slika 7). Glede na poročilo WCY Slovenija izkazuje največje prednosti² pri agregatnem indeksu ekonomske uspešnosti in pri agregatnem indeksu infrastrukture, največje slabosti³ pa izkazujeta agregatna indeksa učinkovitosti vlade in učinkovitosti podjetij. Pri Irski pa je ravno obratno, in sicer ima prednosti pri agregatnih indeksih učinkovitosti vlade in učinkovitosti podjetij, slabosti pa izkazujeta agregatna indeksa ekonomske uspešnosti in infrastrukture.

Na Sliki 4 je prikazana primerjava razvoja infrastrukture. Irška je na vseh področjih uspešnejša od Slovenije, razlika je očitna predvsem na področju izobraževanja ter zdravstva in okolja, medtem ko na področjih osnovne infrastrukture in tehnološke strukture ne prihaja do izrazitih odstopanj.

² Agregatni indeksi, kjer je uvrstitev višja od WCI proučevane države (32. mesto za Slovenijo in 12. mesto za Irsko).

³ Agregatni indeksi, kjer je uvrstitev nižja od WCI.

Slika 4: Primerjava razvoja infrastrukture v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

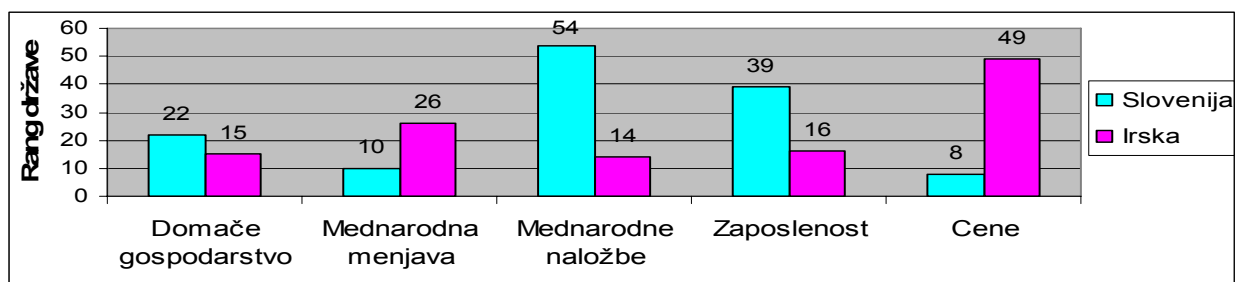
Vir: IMD, *The World Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 161, 245.*

Slabosti Slovenije so vidne predvsem na področju osnovne infrastrukture. Iz metodologije je razvidno, da se pri rangiranju velike investicije v avtocestni križ v slovenskem primeru še niso upoštevale. Problem je viden tudi pri ocenah razvitosti železniške infrastrukture v alpskem prostoru, saj država, ki ima precej goratega sveta, ne more doseči takšne gostote železnic in cest kot na primer ekonomije z boljšo konfiguracijo terena (Kovačič, Stanovnik & Drnovšek, 2009, str. 32–33). Ima pa Slovenija prednosti na področju naložb v telekomunikacije. Slabosti na področju znanstvene infrastrukture se kažejo v pomanjkanju kvalificiranih inženirjev na trgu dela, kar je enak rezultat kot pri metodologiji WEF, slabosti na področju tehnološke infrastrukture pa so posledica predvsem nezadostnega financiranja tehnološkega razvoja ter zaradi tehnoloških regulacij, ki ne podpirajo razvoja poslovanja in inovacij. Delež računalnikov v uporabi po metodologiji IMD je v nasprotju s podatki metodologije WEF majhen, na področju zdravstva in okolja ter izobraževanja pa je metodologija IMD prišla do enakih zaključkov kot metodologija WEF, in sicer ima Slovenija na teh področjih konkurenčne prednosti. Pri zdravstvu in okolju prevladuje predvsem dobra zdravniška pomoč, pri izobraževanju pa je prednost veliko število učencev v srednjih šolah. Na področju izobraževanja je slabost pomanjkljiva kakovost in učinkovitost terciarnega izobraževanja, ki se kaže v najdaljšem trajanju študija v EU in izrazitem strukturnem neskladju med ponudbo diplomantov (prevlada družboslovnih diplomantov) in povpraševanjem po njih (predvsem po naravoslovnih diplomantih).

Irška je na področju razvoja infrastrukture izboljšala svoj položaj, vendar vseeno predstavlja njeno konkurenčno slabost. Največja slabost Irske je tako po podatkih IMD kot WEF osnovna infrastruktura. Irška nasprotno od Slovenije zelo malo investira v telekomunikacije ter ima zelo visoke stroške električne energije. Na področju tehnološke infrastrukture sta slabosti predvsem slaba informacijsko-komunikacijska tehnologija ter majhen delež računalnikov v uporabi, prednosti pa se kažejo pri izvozu visokotehnoloških izdelkov ter pri financiranju tehnološkega razvoja. Zelo slabo se je kljub velikemu številu znanstvenikov in inženirjev odrezala tudi na področju znanstvene tehnologije. Najbolje se je Irška odrezala na področju izobraževanja ter zdravstva, kar predvsem izkazuje visok indeks človekovega razvoja, ki kaže splošno razvitost države.

Na Sliki 5 je prikazana primerjava ekonomske uspešnosti. Irška je v primerjavi s Slovenijo uspešnejša na področjih mednarodnih naložb, zaposlenosti in domačega gospodarstva, Slovenija pa je uspešnejša od Irske na področjih mednarodne menjave in cen.

Slika 5: Primerjava ekonomske uspešnosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

Vir: IMD, *The World Competitiveness Yearbook 2008*, 2008, str. 160, 244.

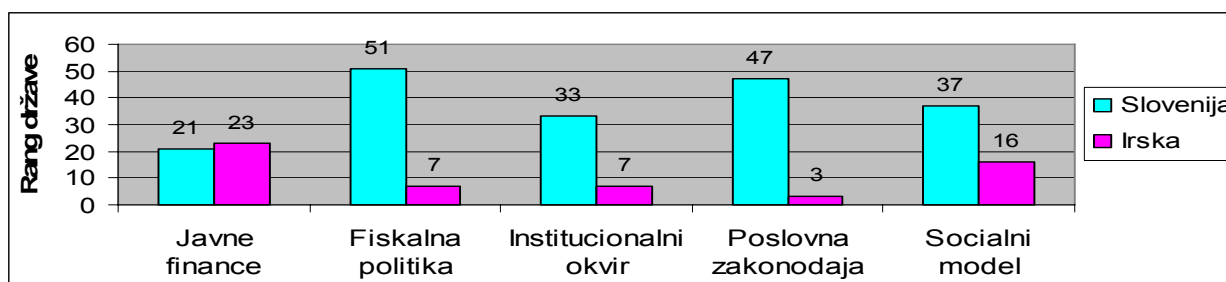
Slovenija ima največje slabosti na področju mednarodnih naložb, ki so ključnega pomena za svetovno gospodarstvo in veliko prispevajo k razvoju držav. Po podatkih Poročila o razvoju stopnja internacionalizacije slovenskega gospodarstva na področju vhodnih neposrednih tujih investicij kljub premikom ostaja nizka. Pri odlivih je Slovenija v letu 2008 po večletni rasti zabeležila znižanje in je bila tako leta 2008 prvič po letu 2004 spet neto prejemnica NTI, vendar kljub temu zelo zaostaja za EU. Slabosti se kažejo tudi na področju zaposlenosti, kar je enak rezultat kot po metodologiji WEF. Slovenija se visoko uvršča v ravni cen ter mednarodni menjavi, kar je precej verjetna posledica umikanja države iz podjetij (Kovačič, Stanovnik & Drnovšek, 2009, str. 31). Po podatkih IMD se je Slovenija dobro odrezala pri izvozu blaga, drugačni pa so podatki Poročila o razvoju 2009, po katerih se je stopnja internacionalizacije slovenskega gospodarstva na področju zunanjetrgovinske odprtosti po večletnem hitrem povečevanju v letu 2008 nekoliko znižala. Večletno povečevanje zunanjetrgovinske integracije slovenskega gospodarstva, merjene z deležem menjave s tujino v BDP, je bilo v letu 2008 prekinjeno predvsem zaradi znižanja deleža blagovnega izvoza, katerega rast se je v razmerah ohlajanja svetovne gospodarske aktivnosti zelo umirila. Menjava storitev pa se je leta 2008 še okrepila. V primerjavi s povprečjem EU je slovensko gospodarstvo nadpovprečno izvozno-uvožno intenzivno, kar je nedvomno v veliki meri tudi posledica majhnosti slovenskega gospodarstva. Prednosti Slovenije so po podatkih IMD tudi na področju domačega gospodarstva, vendar pa se je po podatkih Poročila o razvoju v letu 2008 gospodarska rast v primerjavi z letom 2007 skoraj prepolovila, k čemur so v tretjem in zlasti četrtem četrtletju znatno prispevali vedno močnejši vplivi poglobljene mednarodne finančne krize. Realna rast BDP se je v prvi polovici leta še ohranjala na razmeroma visoki ravni (5,5 %), vendar je bila nižja kot v povprečju leta 2007 (6,8 %). Inflacija, ki so jo tudi v letu 2008 ključno zaznamovali zunanji dejavniki, se je z visokih ravni v prvih osmih mesecih leta 2008 do konca leta močno znižala.

Irška se najbolje odreže na področju mednarodnih naložb, saj irska vlada s svojo politiko privlači tuje investitorje, veliko je naložb v vrednostne papirje, prav tako pa Irci veliko investirajo v tujino. Največje slabosti ima Irška nasprotno od Slovenije na področju cen, kar prikazuje zelo visok indeks življenjskih stroškov. Na področju mednarodne menjave je Irška po podatkih Poročila Irske še naprej eno najbolj odprtih gospodarstev med članicami OECD, vendar pa je rast skupnega izvoza (blago in storitve) relativno šibka. Skupni delež Irske v svetovni trgovini se zmanjšuje predvsem zaradi padca deleža blagovne menjave. Prednost Irske je izvoz storitev, ki narašča zlasti zaradi učinkovitega sektorja programske opreme ter finančnih in poslovnih storitev. Tako po metodologiji IMD kot metodologiji WEF ima Irška nekatere slabosti pri

zaposlovanju, na področju domačega gospodarstva pa je Irska najbolj uspešna glede na višino BDP na prebivalca, saj je le-ta takoj za Luksemburgom najvišji med članicami EU, kljub temu pa je irsko gospodarstvo v letu 2008 zabeležilo 2,3-odstotno negativno rast bruto domačega proizvoda, na kar je vplivalo predvsem močno gospodarsko skrčenje v zadnjem četrtletju. Prišlo pa je tudi do znatnega poslabšanja salda tekočega računa.

Na Sliki 6 je prikazana primerjava učinkovitosti vlade. Slovenija je uspešnejša od Irske le na področju javnih financ, pri poslovni zakonodaji, fiskalni politiki, institucionalnem okvirju in socialnem modelu pa je razlika med državama očitna.

Slika 6: Primerjava učinkovitosti vlade v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

Vir: IMD, *The World Competitiveness Yearbook 2008, 2008*, str. 160, 244.

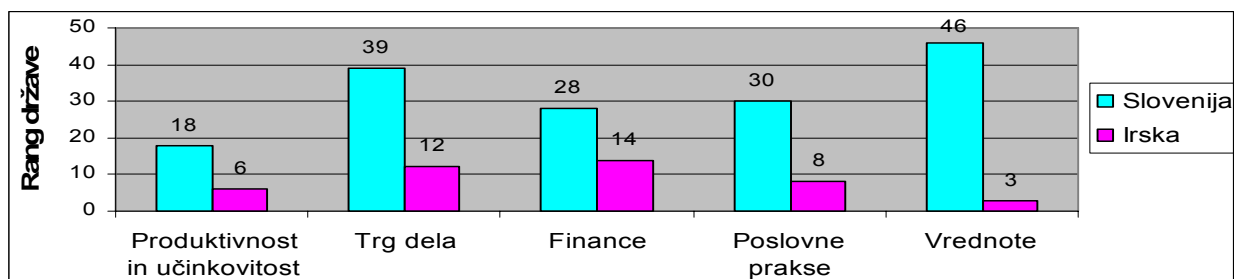
Slovenija ima prednost na področju javnih financ, medtem ko je uspešnost vlade slaba pri položaju fiskalne politike. Delež skupnih izdatkov sektorja država je v letu 2008 znašal 43,6 % BDP in se je glede na leto 2007 povečal za 1,2 odstotne točke. Najbolj se je zmanjšal delež izdatkov za socialna nadomestila v denarju in v naravi. Relativno izraženi izdatki sektorja država so se leta 2007 v Sloveniji znižali bistveno bolj kot v povprečju EU in so bili tudi na precej nižji ravni kot v EU. Po podatkih IMD ima Slovenija nekatere slabosti na področju socialnega modela. Podatki za Slovenijo kažejo, da se razlika v deležih BDP, namenjenih socialni zaščiti, v primerjavi s povprečjem EU povečuje. Slovenija je po realni vrednosti sredstev, namenjenih socialni zaščiti na prebivalca, sicer pod povprečjem EU-15, vendar svoj položaj izboljšuje. V Sloveniji največji vir sredstev za socialno zaščito predstavljajo prispevki zavarovancev, sredstva za socialno zaščito pa so v Sloveniji učinkoviteje porazdeljena kot v EU. Problem Slovenije ostaja tudi poslovna zakonodaja, predvsem ob ustanovitvi novih podjetij. Podjetja še vedno težko dobijo določena dovoljenja za širjenje poslovnih aktivnosti (Kovačič, Stanovnik & Drnovšek, 2009, str. 31).

Irska ima nasprotno od Slovenije prednosti pri fiskalni politiki, pri javnih financah pa nima konkurenčnih prednosti. Prednosti so vidne predvsem pri nizki stopnji davka na dobiček in podjetniških davkih, kar privlači tako tuje kot domače investitorje, ter subjektivnih davkih. Pri davku na potrošnjo pa Irska spada med države z najvišjo stopnjo. Po podatkih IMD naj Irska ne bi izboljšala upravljanja javnih financ v naslednjih dveh letih, politika centralne banke ima negativen vpliv na ekonomski razvoj, prav tako pa je devizni tečaj nestabilen. Na področju socialnega modela so slabosti po podatkih Poročila konkurenčnosti Irske predvsem nezaupanje javnosti v politične in pravne institucije pri zagotovitvi socialnega kapitala, vseeno pa se le-ta še zmeraj primerja z drugimi državami. Irska ima največje prednosti na področju poslovne zakonodaje, kar je predvsem posledica zakonov o priseljevanju, ki ne omejujejo podjetij, da

zaposlujejo tujo delovno silo, po podatkih Pregleda Lizbonske strategije 2008 pa je ustanovitev podjetja na Irskem enostavna.

Na Sliki 7 je prikazana primerjava poslovne učinkovitosti. Irska je veliko bolj uspešna od Slovenije na prav vseh področjih. Največje razlike so vidne na področju vrednot, trga dela in poslovne prakse, še najbolj pa se je Slovenija približala Irski na področju financ ter produktivnosti in učinkovitosti.

Slika 7: Primerjava poslovne učinkovitosti v Sloveniji in na Irskem v letu 2008

Vir: IMD, *The World Competitiveness Yearbook 2008*, 2008, str. 161, 245.

Najslabše se je Slovenija odrezala na področju vrednot, saj je po podatkih IMD nacionalna kultura zaprta za tuje ideje. Tako po podatkih IMD kot po WEF je trg dela neučinkovit, prav tako pa so ljudje neprilagodljivi in nefleksibilni, kadar so soočeni z novimi izzivi. Zaradi neučinkovitega trga dela primanjkuje veliko število tujih visoko kvalificiranih in izkušenih ljudi v domačem poslovnem okolju. Slovenska podjetja so zelo izboljšala produktivnost in učinkovitost. Na področju poslovnih financ je moč zaznati konkurenčne prednosti, saj podjetja po podatkih IMD brez težav pridobijo kredite od bank, vendar pa se je po podatkih Poročila o razvoju kreditna aktivnost bank zaradi zaostrenih razmer na mednarodnih medbančnih trgih kot posledica poglobitve finančne krize v letu 2008 umirila. Napredek je zaznan tudi pri poslovnih praksah, saj so slovenski menedžerji po merilih IMD precej izboljšali svoje delovanje, tako da je menedžerski napredek Slovenije glede na EU izrazit.

Kljub temu, da na splošno na Irskem ni ovir za pridobitev kapitala za podjetja, je po podatkih IMD zaradi krize otežena dostopnost do kapitala, prav tako pa so obresti visoke. Na področju trga dela je po podatkih IMD stopnja zaposlenosti žensk zelo nizka, v nasprotju s Slovenijo pa je fleksibilnost in prilagodljivost ljudi visoka, kadar so soočeni z novimi izzivi. Prav tako se irska kultura razlikuje od slovenske, saj je zelo odprta za tuje ideje. Produktivnost podjetij je zelo visoka, beg možganov (dobro izobraženih in usposobljenih ljudi) pa ne ovira konkurenčnosti.

4 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE KONKURENČNOSTI PROUČEVANIH DRŽAV

4.1 Lizbonska strategija

Voditelji vlad držav članic EU so se na vrhu Evropskega sveta v Lizboni marca leta 2000 dogovorili o novem strateškem cilju Evropske unije, in sicer do leta 2010 postati najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. Od tedaj je napovedani

cilj in proces izvrševanja tako imenovane Lizbonske strategije doživel kar nekaj modifikacij in prehod v novo fazo. Sedaj prenovljena Lizbonska strategija (2008–2010) temelji na štirih stebrih:

- 1. steber: gradnja inovativne in ustvarjalne, na znanju temelječe družbe,
- 2. steber: ustvarjanje pogojev za konkurenčno in dinamično gospodarstvo,
- 3. steber: skrb za človeške vire in iskanje odgovorov na demografske izzive ter
- 4. steber: okoljsko-energetske izzive.

Evropska komisija vsako leto v okviru rednega »Pomladanskega poročila«, ki ga predloži Evropskemu svetu, ocenjuje napredek posameznih držav članic pri uresničevanju ciljev Lizbonske strategije. Ocene so predložene na podlagi strukturnih indikatorjev za vsako državo članico in zajemajo področja gospodarske rasti, zaposlenosti, razvoja in raziskav, izobraževanja, okolja, socialne vključenosti ter gospodarskih reform.

4.2 Ukrepi Slovenije za izboljšanje konkurenčnosti

Strategija razvoja Slovenije (SRS), ki temelji na Lizbonski strategiji, opredeljuje vizijo in cilje razvoja Slovenije do leta 2013 ter ima pet razvojnih prioritet (UMAR, 2005, str. 25–40):

1. **Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast**, ki vključujeta naslednje cilje: zagotavljanje makroekonomske stabilnosti, spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti, povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb ter povečanje konkurenčne sposobnosti storitev;
2. **Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta** z naslednjimi cilji: povečanje gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj ter izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja;
3. **Učinkovita in cenejša država**, ki vključuje naslednje cilje: povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države, razvojno prestrukturiranje javnih financ in zagotovitev boljšega delovanja delovnega pravosodnega sistema;
4. **Moderna socialna država in večja zaposlenost**, ki vključuje sledeče cilje: izboljšanje prilagodljivosti trga dela, modernizacija sistemov socialne zaščite in zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti;
5. **Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja** z naslednjimi cilji: skladnejši regionalni razvoj, zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje, izboljšanje gospodarjenja s prostorom in razvoj nacionalne identitete in kulture.

Za spodbujanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva so pomembni vsi stebri oziroma razvojne prioritete, še zlasti pa prvi in drugi steber Lizbonske strategije ter prva in druga razvojna prioriteta Strategije razvoja Slovenije (2005).

Napredek Slovenije pri uresničevanju ciljev SRS se spremlja vsako leto v Poročilu o razvoju. Po podatkih UMAR-ja je Slovenija dosegla določen napredek pri znižanju obremenitve gospodarstva z davki in prispevki, pri večji vključenosti mladih v terciarno izobraževanje in pri

vpeljavi informacijske družbe skozi izboljšanje dostopa do interneta. Sloveniji ni uspelo povečati obsega in učinkovitosti vlaganj v raziskave in razvoj, zato je cilj o triodstotnem deležu teh vlaganj v BDP iz strategije v letu 2008 dosegla le polovično. Slovenija ni izpeljala nekaterih pomembnih strukturnih sprememb, ki bi zagotavljale uspešen prehod v družbo znanja in zvišale tehnološko zahtevnost slovenskega izvoza. Vse to negativno vpliva na slovensko gospodarstvo v času trenutne svetovne finančne in gospodarske krize. Glede doseganja družbenih razvojnih ciljev so pomembno vlogo odigrali socialni transferji, saj bi bila brez njih stopnja tveganja revščine v Sloveniji za enkrat višja, obenem pa se je poslabšal položaj posameznih skupin prebivalstva (enostarševska gospodinjstva z vsaj enim vzdrževanim otrokom, brezposelne osebe, najemniki stanovanj, med katerimi je največ mladih, osebe z nizkimi in minimalnimi dohodki in mladi na splošno, ki so zaradi počasnejšega vstopa v redna zaposlitvena razmerja in težav pri reševanju stanovanjskega vprašanja v podrejenem položaju). Spremembe v smeri vpeljevanja koncepta prožne varnosti so bile le delne, saj je bilo nekaj premikov v smeri večje prožnosti, ni pa bilo razvoja drugih vidikov, kot je povečanje dohodkovne varnosti. Sprememb ni bilo niti pri modernizaciji pokojninskega in zdravstvenega sistema ter ureditvi dolgotrajne oskrbe. Slovenija tudi ni v celoti uresničila ciljev o sonaravnem gospodarskem razvoju iz strategije, saj je slovensko gospodarstvo kljub nekaterim pozitivnim premikom še vedno precej energetsko intenzivno, prav tako pa Slovenija ni dosegla preboja pri uporabi obnovljivih virov energije in zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov v ozračje. Ukrepi za krepitev konkurenčnih sposobnosti podjetij v času gospodarske krize z namenom zagotoviti njihove primerjalne konkurenčne prednosti ob izhodu iz krize, kot so garancije za posojila malim in srednje velikim podjetjem, subvencije za investicije v tehnološko opremo, subvencije za tehnološke projekte v podjetjih ter zagon prvega sklada tveganega kapitala, so bili uspešno izvedeni.

Prihodnji gospodarski razvoj bo ključno odvisen od izboljšanja skupne factorske produktivnosti, to pa zahteva močnejše ukrepe ekonomske politike. Na področju spodbujanja raziskovalno-razvojne in inovacijske dejavnosti bo potrebno povečati sredstva za R&R, na področju izobraževanja pa je zlasti pri javnem financiranju terciarnega izobraževanja potrebna usmeritev v spodbujanje kakovosti in učinkovitosti ter v večjo povezanost s potrebami podjetniškega sektorja. Potrebno je nadaljnje prilagajanje trga delovne sile, zlasti z uvedbo sistema prožne varnosti na trgu dela, s pregledom varnosti zaposlitve pri delavcih s pogodbo za določen čas ter z ureditvijo pogojev študentskega dela v smislu iskanja boljše perspektive mladih na trgu dela. Potrebno je zmanjšati administrativna bremena pri ustanavljanju podjetij. Za ohranjanje blaginje prebivalstva in zagotavljanje javnofinančne vzdržnosti je nujna prilagoditev sistemov socialne zaščite demografskim spremembam in raznolikim oblikam aktivnosti, saj se bo Slovenija zaradi spremenjenih gospodarskih razmer, ki imajo negativen vpliv na javnofinančne vire, bistveno hitreje soočila s problemom financiranja teh storitev. Za ohranjanje družbene kohezije pa je potrebno zmanjšati socialna tveganja bolj izpostavljenih skupin prebivalstva, kar še posebej velja za obdobje gospodarske krize (UMAR, 2009, str. 10–11). Potrebna je tudi modernizacija zdravstvenega sistema (izboljšati dostopnost do zdravstvenih storitev in hkrati prispevati k boljšemu koriščenju obstoječih zdravstvenih resursov) ter modernizacija pokojninskega sistema in izvedba načrtov aktivnega staranja z namenom povečanja deleža starejših med zaposlenimi z zagotavljanjem dolgoročne vzdržnosti javnih financ. Prav tako pa je pomembna tudi pospešitev vlaganj v železniško infrastrukturo (SVREZ, 2009, str. 59–60).

4.3 Ukrepi Irske za izboljšanje konkurenčnosti

Irska se mora, če želi doseči uspeh in povečati blaginjo, osredotočiti na strategije, ki bodo izboljšale konkurenčnost in zagotovile trajno gospodarsko rast. Dr. Thornhill, predsednik Nacionalnega sveta za konkurenčnost (National Competitiveness Council, v nadaljevanju NCC) je predvidel, da je za Irsko bistveno, da hitro izpelje programe za obnovitev konkurenčnosti.

V Poročilu konkurenčnega izziva (The Competitiveness Challenge Report), ki ga vsako leto izda NCC, so opredeljeni ključni izzivi za izboljšanje konkurenčnosti podjetij na Irskem in ukrepi vlade, ki lahko pomagajo obnoviti konkurenčnost Irske.

Slabšanje javnih financ je hitro in zaskrbljujoče. Bistvenega pomena je, da se vzpostavi ravnovesje med nadzorovanjem tekočih odhodkov in tekočih davčnih prihodkov, istočasno pa je potrebno zagotavljati boljše javne storitve z manjšimi stroški. Potrebno je z nižjo obdavčitvijo dela ohranjati konkurenčno prednost, saj bo s tem Irška še naprej privlačna za tuje investicije, povečanje prihodkov pa mora temeljiti predvsem na podlagi davka od premoženja. Potrebno je zmanjšanje tekočih izdatkov, vendar pa morajo nadaljnja vlaganja v infrastrukturo imeti prednost. (NCC, 2009b, str. 13–17).

Ključni izziv irske ekonomije je upad stroškovne konkurenčnosti. Za izboljšanje le-te je potrebno predvsem znižati administrativne stroške ter stroške energije. Prav tako je potrebna pomoč vlade finančnim institucijam, da zagotovijo dostopen in zadosten kapital za podjetja (NCC, 2009b, str. 19–23).

Prihodnja ponudba visoko izobraženih delavcev, ki posedujejo sposobnosti, usklajene s poslovnimi potrebami, je zelo pomemben faktor za ponovno izboljšanje konkurenčnosti. Na področju razvoja izobraževalnega sistema je poudarek na izboljšanju matematičnih in znanstvenih spretnosti ter znanj informacijsko-komunikacijske tehnologije. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za povečanje kakovosti in časa, porabljenega za poučevanje teh predmetov v irskih šolah, ter za izboljšanje kakovosti znanstvenih laboratorijev, prav tako pa je potrebno poskrbeti za vseživljenjsko učenje učiteljev in predavateljev, saj je njihova strokovna usposobljenost ključna za doseganje dobrih rezultatov učencev in študentov (NCC, 2009b, str. 27–30).

Irska še naprej ostaja izjemno izpostavljena naraščajočim mednarodnim cenam nafte in plina zaradi odvisnosti od uvoženih fosilnih goriv, zato je potreben celovit pregled vseh razpoložljivih energetskih virov za določitev mešanice goriv, ki jih bo Irška uporabljala v prihodnosti (NCC, 2009b, str. 31).

Gospodarske razmere na Irskem so se dramatično spremenile v zadnjih 18 mesecih. Napredek je Irška že dosegla pri izboljšanju stabilnosti javnih financ in pri zagotavljanju bančnih kreditov podjetjem, prav tako pa je kljub krizi ustanovitev podjetja enostavna in tudi davčni sistem ne ovira podjetništva. Irski izvozniki dobro delujejo, čeprav so razmere na mednarodnih trgih težke. Irška je kljub nedavnemu padcu cen le skromno izboljšala svojo mednarodno konkurenčnost, saj je raven cen še vedno znatno višja kot v številnih konkurenčnih državah. Prav tako se zdi, da je padec cen na Irskem le ciklični odziv na recesijo in ne posledica strukturnih sprememb (NCC, 2009c, str. 10).

Izziv Irske je ponovno vzpostaviti svoj ugled in zaupanje tako v tujini kot doma z razvijanjem in izvajanjem kratkoročnih akcijskih načrtov za izboljšanje konkurenčnosti. Novonastalim podjetjem je potrebno zagotoviti cenejši nakup sredstev novonastalim podjetjem, na področju trga dela je pomembno usposabljanje zaposlenih (predvsem tistih z nižjo stopnjo spretnosti), potrebno pa je tudi izboljšati izobraževanje in usposabljanje za brezposelne in jim s spremljanjem ponudb na trgu dela pomagati poiskati novo zaposlitev. Kot že omenjeno, je za majhno odprto gospodarstvo, ki je zelo odvisno od trgovine in naložb, obnovitev mednarodnega ugleda pomemben element gospodarskega okrevanja. Potrebno je povečati učinkovitost regulativnega okolja, ohraniti in okrepiti tradicionalno močno vključenost v EU, ki je ključnega pomena za prihodnji uspeh irskih izvoznikov in ohranjanje visoke ravni neposrednih tujih investicij. Prav tako je odločilen pozitiven rezultat na referendumu pri vprašanju glede Lizbonske pogodbe. Poudarek je tudi na trženju Irske kot privlačne lokacije za investicije, podjetja ter turizem (NCC, 2009c, str. 6–9).

SKLEP

Irska je bila konec osemdesetih let poznana predvsem po svojih neuspehih, že desetletje kasneje pa je bila poleg Luksemburga najbogatejša država v Evropski uniji. Njena gospodarska rast je bila posledica strokovne in inovativne vladne politike, dojemljivosti za mednarodno trgovino ter neposrednih tujih investicij. V letu 2008 pa je prvič po letu 1983 gospodarsko nazadovala. Zvišala se je brezposelnost, inflacija pa je začela naraščati. Sedaj spada med države, ki jih je svetovna kriza najbolj prizadela.

Slovenija je po osamosvojitvi kljub veliki izgubi trga uspela ohraniti velik del gospodarstva in zabeležiti majhne, a stabilne stopnje rasti. Bila je uspešna tako v procesih tranzicije, prestrukturiranja ekonomije in vzpostavitve tržnega gospodarstva kot na poti k članstvu v EU. Od vstopa v EU je beležila visoko gospodarsko rast in uspešno dohitevala povprečni BDP Evropske unije. V času svetovne gospodarske krize pa se je Slovenija, podobno kot Irska, prvič po osamosvojitvi soočila z zmanjšanjem gospodarskih aktivnosti na letni ravni.

Glede na Poročilo globalne konkurenčnosti, ki ga vsako leto izda WEF in spremlja nacionalni potencial za vzdržno ekonomsko rast ter je dolgoročneje naravnane, je Irska na podlagi indeksa IGC v letu 2008 zasedla 22. mesto, ter s tem dosegla za 20 mest boljše uvrstitve kot Slovenija, ki je v letu 2008 z 42. mestom nazadovala za tri mesta v primerjavi s predhodnim letom. Glede na Svetovni letopis konkurenčnosti, ki ga vsako leto izda IMD in spremlja predvsem kratkoročne premike konkurenčnosti, je Slovenija na podlagi indeksa WCI v letu 2008 dosegla izjemen konkurenčni preboj, saj je napredovala za 8 mest na lestvici konkurenčnosti na 32. mesto, čemur botruje tudi dejstvo, da je po ekonomski uspešnosti že skoraj dosegla evropsko povprečje. Irska pa je svoj položaj v letu 2008 izboljšala za 2 mesti v primerjavi s predhodnim letom, in sicer je dosegla 12. mesto.

Na osnovi raziskav WEF in IMD so konkurenčne prednosti Slovenije predvsem visoka rast BDP in visok delež mednarodne menjave v BDP, pogojen z velikim obsegom izvoza/uvoza, makroekonomska stabilnost, naraščajoči obseg prihodkov iz storitvenih dejavnosti, kakovost

osnovne infrastrukture, podjetniška naravnost menedžmenta ter visoka stopnja vključenosti mladih v terciarno izobraževanje. Konkurenčne slabosti Slovenije pa so predvsem nizek obseg neposrednih tujih investicij, v nekaterih dejavnostih neustrezno usposobljena delovna sila, premajhna razpoložljivost tehničnih strokovnjakov in inženirjev, nizka fleksibilnost delovne sile ter visoke prispevne stopnje za zdravstveno in socialno varnost.

Konkurenčne prednosti Irske na osnovi raziskav WEF in IMD so predvsem visok BDP na prebivalca, visok indeks človekovega razvoja, kakovosten izobraževalni sistem, enostaven vstop podjetij na trg, enostaven dostop do posojil, izvoz storitev ter nasprotno od Slovenije velika razpoložljivost znanstvenikov in inženirjev ter visok obseg neposrednih tujih investicij. Konkurenčne slabosti Irske pa so predvsem slaba infrastruktura, proračunski primanjkljaj, javni dolg, majhen delež uporabnikov interneta, majhen delež ženske delovne sile, visoki stroški odpuščanja ter indeks življenjskih stroškov.

Svetovna finančna kriza je prizadela obe proučevani državi in predstavlja dodaten izziv tako z vidika ukrepov za ublažitev krize kot ukrepov za prebroditev krize in izboljšanje konkurenčnosti. Slovenija mora za dvig konkurenčnosti zlasti izboljšati faktorske produktivnosti z močnejšimi ukrepi ekonomske politike, izboljšati učinkovitost porabe javnih sredstev za pospešitev prehoda v družbo znanja, potrebno je poenostaviti administrativne postopke, na trgu dela je potrebno pospešiti oblikovanje varne prožnosti, zaradi problema financiranja pa bo Slovenija morala prilagoditi sisteme socialne zaščite. Slovenija je že dosegla določen napredek pri znižanju obremenitve gospodarstva z davki in prispevki, stopnja tveganja revščine pa je zaradi socialnih transferjev veliko nižja, kot bi lahko bila. Nekateri ukrepi za krepitev konkurenčnih sposobnosti podjetij v času gospodarske krize, kot so garancije za posojila malim in srednje velikim podjetjem ter subvencije za investicije v tehnološko opremo, so bili že izvedeni.

Irska se mora glede na Poročilo konkurenčnih izzivov osredotočiti predvsem na izboljšanje javnih financ. Pomembna so tudi nadaljnja vlaganja v infrastrukturo, saj je v gradbeništvu veliko ljudi v času krize ostalo brez dela, s čimer bi vplivala na zmanjšanje brezposelnosti. Potrebna je pomoč vlade finančnim institucijam, za izboljšanje konkurenčnosti pa je pomemben tudi nadaljnji razvoj izobraževalnega sistema. Irska mora prav tako zmanjšati odvisnost od uvoženih fosilnih goriv in izboljšati stroškovno konkurenčnost. Napredek je dosegla pri izboljšanju vzdržnosti javnih financ in pri zagotavljanju bančnih posojil podjetjem, prav tako pa je ustanovitev podjetja enostavna in tudi davčni sistem ne ovira podjetništva. Irski izvozniki dobro delujejo, čeprav so razmere na mednarodnih trgih težke. Kljub nedavnemu padcu cen pa je Irska le skromno izboljšala svojo mednarodno konkurenčnost, saj je raven cen znatno višja kot v številnih konkurenčnih državah.

Obe proučevani državi, Slovenija in Irska, sta se v preteklosti že soočali s številnimi izzivi in jih tudi uspešno prebrodili. Do trenutne svetovne krize sta obe gospodarstvi veljali za zelo uspešni, sedaj pa je pred obema državama veliko nalog, ki jih morata izpolniti, da razmeroma uspešno prebrodita finančno krizo, ki je zajela ves svet. Zanimivo bo spremljati, katera bo hitreje okrevala in uspešneje prestala krizo, saj bo ravno slednje pomembno vplivalo na prihodnji konkurenčni položaj obeh držav.

LITERATURA IN VIRI

1. Anonymous. (1997, May 17th). Special: Green is good; Ireland: Europe's tiger economy. *The Economist*. Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.economist.com/world/displaystory.cfm?story_id=E1_TQJPGJ
2. Central Intelligence Agency (2009a). *The World Factbook: Ireland*. Najdeno 11. junija 2009 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ei.html>
3. Central Intelligence Agency (2009b). *The World Factbook: Slovenia*. Najdeno 11. junija 2009 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html>
4. Chiaiutta, A. A. (2007). *Paradigma konkurenčnosti držav in analiza Slovenije po sistemih WEF in IMD za leto 2006*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
5. *Doing Business in Ireland*. (2009). Doing Business: Measuring Business Regulations. World Bank. Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=93>
6. *Doing Business in Slovenia*. (2009). Doing Business: Measuring Business Regulations. World Bank. Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=169>
7. *ESRI Policy Conference, 2009: The Labour Market in Recession*. (2009, 30. april). The Economic and Social Research Institute. Najdeno 10. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.esri.ie/news_events/latest_press_releases/esri_policy_conference_th/
8. IMD. (2004). *The World Competitiveness Yearbook 2004*. Lausanne: IMD.
9. IMD. (2005). *The World Competitiveness Yearbook 2005*. Lausanne: IMD.
10. IMD. (2006). *The World Competitiveness Yearbook 2006*. Lausanne: IMD.
11. IMD. (2007). *The World Competitiveness Yearbook 2007*. Lausanne: IMD.
12. IMD. (2008). *The World Competitiveness Yearbook 2008*. Lausanne: IMD.
13. Jaklič, M. & Zagoršek, H. (2002). *Benchmarking countries: Comparing competitiveness of Finland, Ireland and Slovenia. Working paper*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
14. Jaklič, M. (2005). *Poslovno okolje podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

15. Kovačič, A. (2008, 16. junij). Konkurenčnost Slovenije in evropska konvergenca. *Finance*. Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/215890>
16. Kovačič, A., Stanovnik, P. & Drnovšek, M. (2009). *Globalna konkurenčnost slovenske ekonomije*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
17. Leunig R. (1998). *The Challenge of European Membership; The Challenge of Irish experience with former accession to European Union*. Ljubljana: Družboslovne razprave.
18. Makovec Brenčič, M. (2000). *Soodvisnost cenovnih in necenovnih dejavnikov konkurenčnih prednosti podjetij v mednarodnem poslovanju*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
19. National Competitiveness Council. (2009a). *Annual Competitiveness Report 2008, Volume One: Benchmarking Ireland's Performance*. Ireland: National Competitiveness Council.
20. National Competitiveness Council. (2009b). *Annual Competitiveness Report 2008, Volume Two: Ireland's Competitiveness Challenge*. Ireland: National Competitiveness Council.
21. National Competitiveness Council. (2009c). *Getting Fit Again: The Short Term Priorities to Restore Competitiveness*. Ireland: National Competitiveness Council.
22. National Competitiveness Council. (2009d). *Press Release: Immediate Action Needed to Restore Competitiveness*. Ireland: National Competitiveness Council.
23. *Neformalno srečanje evropskih ministrov za ekonomske in finančne zadeve, Praga, 03. - 04. april 2009*. (2009). Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu [http://www2.gov.si/upv/vladnagradaiva-08.nsf/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6da6319543d65233c125758300457f08/\\$FILE/BESEDILO.RTF](http://www2.gov.si/upv/vladnagradaiva-08.nsf/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6da6319543d65233c125758300457f08/$FILE/BESEDILO.RTF)
24. Office for Official Publications of the European Communities. (2009). *European Competitiveness Report 2008*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
25. *Podatki o Irski*. (2009). Ireland: FÁS. Najdeno 20. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.fas.ie/en/Job+Seeker/Working+and+Training+Abroad/Non-Irish+Jobseekers/Know+before+you+go/Slovenian/IrishFacts.htm>
26. Porter, E. M. (1998). *The competitive advantage of nations: with a new introduction*. New York: The Free Press.
27. Prašnikar, J. & Cirman, A. (2008). *Globalna finančna kriza in eko strategije podjetij: dopolnjevanje ali nasprotovanje*. Ljubljana: Časnik Finance.

28. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve. (2009). *Pregled izvajanja protikriznih ukrepov*. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve.
29. Srnovršnik, T. (2009, 24. junij). Almunia zaradi primanjkljaja nad Slovenijo. *Finance*. Najdeno 25.7. 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/250903>
30. Statistični urad Republike Slovenije. (2004). *Slovenija v Evropi*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
31. Statistični urad Republike Slovenije. (2008). *Statistični letopis Republike Slovenije 2008.*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
32. Svetličič, M. (2006). Konkurenčnost gospodarstva in vlaganje v izobraževanje. *Revija HRM*, 4 (14), 8–20.
33. Štiblar, F. (2008). *Svetovna kriza in Slovenci: kako jo preživeti?* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
34. Umar: Slovenija uresničevala razvojne cilje. (2009, 24. april). *Delo*. Najdeno 3.7.2009 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/79740>
35. Urad za makroekonomske analize in razvoj. (2005). *Strategija razvoja Slovenije*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
36. Urad za makroekonomske analize in razvoj. (2009). *Poročilo o razvoju 2009*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
37. WEF. (2003). *The Global Competitiveness Report 2003–2004*. Geneva: WEF
38. WEF. (2004). *The Global Competitiveness Report 2004–2005*. Geneva: WEF
39. WEF. (2005). *The Global Competitiveness Report 2005–2006*. Geneva: WEF
40. WEF. (2006). *The Global Competitiveness Report 2006–2007*. Geneva: WEF
41. WEF. (2007). *The Global Competitiveness Report 2007–2008*. Geneva: WEF
42. WEF. (2008). *The Global Competitiveness Report 2008–2009*. Geneva: WEF.
43. The World Bank. (2009). *Doing Business 2009*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development - The World Bank.